

unesco

Latvijas
Nacionālā komisija

2023. GADA PĀRSKATS

UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS PĀRSKATS PAR DARBU 2023. GADĀ

SATURS

PRIEKŠVārds	3
-----------------------	---

UNESCO LATVIJAS NACIONālās KOMISIJAS VISPārējā darbība	4
---	---

DALība UNESCO STARPVALDību INSTITūCIJās UN STARPTAUTISKOS PASākumos	14
---	----

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONālās KOMISIJAS darbības POPULARIZēšana	20
--	----

STRATēģiskie Mērķi	24
------------------------------	----

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

PLāNI 2024. GADAM	39
-----------------------------	----

PRIEKŠVārds

No paaudzes paaudzē – vadmotīvs, kas tika izvēlēts UNESCO nedēļai Latvijā, labi raksturo 2023. gadu, kas tika aizvadīts, izceļot un pārliecinoties par kultūras mantojuma nozīmi kopienu un visas sabiedrības noturības stiprināšanā. UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadiena savijās kopā ar Dziesmu un deju svētku 150. gadadienu, paužot par tradīcijas dzīvotspēju un nozīmi mūsdienās. Kā apliecinājums kopienas spējai saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu, tai pašā laikā arī radot jaunas un paliekošas vērtības, ir Kuldīgas vecpilsētas iekļaušana UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. Vides nozīmi sabiedrības un ekonomikas attīstībā izprast palīdzēja arī seminārs „Klimats, kultūra, dzīves kvalitāte”, kurā nozaru eksperti sprieda par klimata pārmaiņu izaicinājumiem un kultūras lomu to risināšanā un dzīves kvalitātes veidošanā.

Nepieciešamība atklāt, cik nozīmīgs ir pirmiedzīvotāju kultūras piensums vietas ilgtspējīgai attīstībai, mudināja UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju atsaukties Latvijas Universitātes Lībiešu institūta aicinājumam un pasludināt 2023. gadu par Lībiešu mantojuma gadu. Kultūrtelpu prasme radoši komunicēt mantojumu un caur to vairot kultūrpratību tika arī cildināta UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības tīklu konferencē „Kultūrpratība sadarbībai: kopīgas valodas meklējumos”.

Zināšanu pārmantojamība digitālajā laikmetā, kā mūsu domāšanu ietekmē tehnoloģijas un mākslīgais intelekts bija uzmanības centrā, organizējot UNESCO globālā izglītības monitoringa ziņojuma „Tehnoloģijas izglītībā” atklāšanas pasākumu Latvijā, kā arī sarunu laboratoriju Vidzemes Augstskolā par medijpratību un informācijas uztveri mākslīgā intelekta laikmetā, kas bija kā spožs pieteikums UNESCO katedrai Medijpratības un zinātnes pratības jomā.

Veidojot saprašanās tiltus starp kopienām, bibliotēkām un muzejiem, tika aktivizēta sadarbība ar Latvijas Muzeju biedrību un Latvijas Bibliotekāru biedrību Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšanā. Vienlaicīgi šī sadarbība ļāva Latvijas pieredzi nest pāri robežām, strādājot kopā ar ekspertiem no Baltijas valstīm, kā arī no Moldovas un Gruzijas. Izaicinājumi sabiedrībā un vidē, migrācija, drošums, saliedētība, dažādības uzrunāšana – tēmas, kuras risināt palīdz bibliotēkās un muzejos uzkrātās zināšanas un prasmes saskatīt kopienas vajadzības. Kultūra ir drošība, stiprinot lokālo piederības sajūtu un toleranci, medijpratību un atbildīgu attieksmi pret apkārt notiekošo, tiek veidota lojāla sabiedrība, kura ir izturētspējīga un atvērta.

2023. gads kļuva par gadu, kad Latvija iekļāvās UNESCO Radošo pilsētu tīklā, Tukumam kļūstot par Literatūras pilsētu. Tāpat sevi spoži apliecināja abas Latvijā darbojušās UNESCO Globālā izglītības pilsētu tīkla dalībnieces – Valmiera un Ventspils. Sirsnīga pateicība visiem UNESCO sadarbības tīkliem – katedrām, skolām un bibliotēkām, kā arī sadarbības partneriem Latvijā un ārvalstīs. Īpaši pateicamies institūcijām – nozaru ministrijām un Latvijas Pastāvīgajai pārstāvniecībai OECD un UNESCO par atbalstu un izcilu sniegumu, pārstāvēt Latviju UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijā Parīzē.

„Tā kā aizsākums kariem meklējams cilvēku prātā, tad arī miera aizsardzībai vispirms jāsākas kā idejai cilvēku prātā.” UNESCO Konstitūcijas vēsts, lai mūs iedvesmo turpmākam darbam!

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsekretāre **Baiba Moļņika**

UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS VISPĀRĒJĀ DARBĪBA

Darbību regulējošie dokumenti

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk tekstā – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā. UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Galvenās UNESCO LNK funkcijas ir nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas dalību UNESCO, būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO darbības ietvaros, izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai, organizēt un koordinēt starpdisciplināru šo plānu izpildi, veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklus, sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem, kā arī piedalīties UNESCO un ar to saistīto starpvaldību un starptautisko organizāciju darbā.

Pamatojoties uz *UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2022.–2029. gadam* un aktuālajiem Latvijas Republikas valsts attīstības plānošanas dokumentiem, 2022. gadā tika apstiprināts vidēja termiņa plānošanas dokuments – *UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2022.–2029. gadam*. Stratēģija atspoguļo UNESCO LNK darbības misiju un vīziju, nosaka stratēģiskos mērķus, rīcības virzienus un plānošanas perioda sasniedzamos rezultātus.

UNESCO LNK misija – stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikācijas un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Vīzija – UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir institūcija, kas stiprina starpinstitucionālo sadarbību un sniedz ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā UNESCO darbības jomās nacionālā un starptautiskā līmenī.

UNESCO LNK darbības stratēģija īsteno *UNESCO vidējā termiņa stratēģijā 2022.–2029. gadam* noteiktos stratēģiskos mērķus šādos rīcības virzienos:

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Nodrošināt, ka tiek aktualizēti UNESCO stratēģiskie ietvardokumenti, kas orientēti uz nākotnes izglītību.
- Veicināt UNESCO LNK sadarbības tīklu iesaisti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

RĪCĪBAS VIRZIENS

- Veicināt radošu un inovatīvu pieeju un labās prakses piemēru popularizēšanu, lai nodrošinātu izglītības un zinātnes ilgtspējīgu attīstību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt UNESCO kultūras konvenciju atpazīstamību un izpratni par kultūras daudzveidību un mantojuma saglabāšanu.
- Veicināt starpinstitucionālo sadarbību, kas sabiedrībā stiprina vārda brīvību un demokrātijas procesus.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt informācijas pieejamību un stiprināt medijpratības un informācijpratības prasmes.
- Veicināt UNESCO izstrādāto ētikas standartu un normu ievērošanu, risinot tehnoloģiju un digitālās transformācijas radītos izaicinājumus.

Stratēģiskie mērķi veido sinerģiju starp visām UNESCO galvenajām programmām – „Izglītība”, „Dabas zinātnes”, „Sociālās un humanitārās zinātnes”, „Kultūra”, „Komunikācija un informācija” un aptver četras dimensijas: izglītību, vidi, sociālo kohēziju un tehnoloģijas.

Stratēģijas īstenošanai UNESCO LNK sagatavoja darba plānu 2023. gadam, kurā tika noteiktas konkrētas aktivitātes un pasākumi, to īstenošanas termiņi un sadarbības partneri.

2023. gada UNESCO LNK darbība notika ciešā sadarbībā ar Latvijas Pastāvīgo pārstāvniecību OECD un UNESCO, valsts institūcijām un pašvaldībām, nozares nevalstiskajām organizācijām, privāto sektoru un ekspertiem, UNESCO LNK sadarbības tīkliem (UNESCO asociētajām skolām Latvijā, UNESCO LNK bibliotēku tīklu „Stāstu bibliotēkas”, UNESCO katedrām Latvijā un atmiņas institūcijām, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” dokumentāro mantojumu), kā arī iesaistot sabiedrību kopumā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas struktūra

Saskaņā ar UNESCO LNK likumu tās lēmēj institūcija ir Asambleja. UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes un ārlietu ministri. UNESCO LNK Asamblejas sastāvā darbojas 20 dažādu gan valsts institūciju, gan nevalstiskā sektora jomu pārstāvji.

2023. gadā notika divas UNESCO LNK Asamblejas sēdes: 22. februārī un 16. jūnijā, kā arī saskaņā ar UNESCO LNK Nolikuma 29. punktu par lēmumu pieņemšanas rakstisko procedūru vairāki jautājumi tika izskatīti un par tiem pieņemti lēmumi, elektroniski sazinoties ar UNESCO LNK Asamblejas locekļiem. 2023. gadā UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2022. gadā, apstiprināja darba plānu 2023. gadam un Latvijas Republikas delegācijas sastāvu UNESCO Ģenerālās konferences 5. ārkārtas sesijā un UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijā, pieņēma lēmumu par UNESCO Pasaules konferences par kultūras politiku un ilgtspējīgu attīstību MONDIACULT 2022 nobeiguma deklarāciju un apstiprināja lēmumu par Latvijas kandidēšanu UNESCO kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzības un veicināšanas starpvaldību komitejas vēlēšanās.

UNESCO LNK administratīvo darbu vada ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika un UNESCO LNK strādā četri sektoru vadītāji – Izglītības, Zinātnes, Kultūras, Komunikācijas un informācijas.

2023. gadā UNESCO LNK mainīja biroja telpas un tas kopš 1. septembra atrodas Meistaru ielā 10–1 (ieeja no M.Smilšu un Ķēniņu ielas stūra).

Finanšu resursi

Saskaņā ar likumu UNESCO LNK finanšu līdzekļus veido valsts budžeta līdzekļi, juridisko un fizisko personu (to skaitā ārvalstu juridisko un fizisko personu) līdzekļi, dāvinājumi un ziedojumi, kā arī ieņēmumi no saimnieciskās darbības.

Valsts budžeta finansējums UNESCO LNK darbības nodrošināšanai tiek piešķirts gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktajā apmērā no Kultūras ministrijas īpaši šim mērķim izveidotas apakšprogrammas. 2023. gadā valsts budžeta finansējums 169 673.00 EUR apmērā tika izlietots UNESCO LNK darbinieku atlīdzībām (5 pilnas slodzes amata vienības – ģenerālsēkretārs, Izglītības, Zinātnes, Kultūras, Komunikācijas un informācijas sektoru vadītāji un grāmatvedis, sabiedrisko attiecību speciālists, apkopēja uz uzņēmuma līguma pamata), uzturēšanas izdevumiem, komandējumiem un UNESCO programmu īstenošanai.

UNESCO LNK var saņemt valsts budžeta līdzekļus arī atsevišķu uzdevumu, programmu vai pasākumu īstenošanai. 2023. gadā saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbības līgumu tika piešķirts finansējums 19 316.00 EUR apmērā ANO 17 Ilgtspējīgas

attīstības mērķu, Pasaules Izglītības foruma Inčeonas deklarācijas un rīcības plāna „Izglītība 2030: Ceļā uz iekļaujošu, taisnīgu un kvalitatīvu izglītību un mūžizglītību” un dokumenta „Izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanas ietvars pēc 2019. gada” iniciatīvu ieviešanai Latvijā, kā arī konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” un tās sekretariāta materiāltehniskās darbības nodrošināšanai.

Papildu līdzekļi tiek piesaistīti UNESCO LNK programmu un aktivitāšu īstenošanai, veidojot partnerības ar dažādām valsts un starptautiskajām institūcijām, īstenojot dažādus projektus UNESCO Līdzdalības programmā un sadarbojoties ar citu valstu UNESCO nacionālajām komisijām, pašvaldībām un privāto sektoru. 2023. gadā turpinājās UNESCO Līdzdalības programmas 2022.–2023. gadam atbalstīto Latvijas projektu īstenošana, diviem Latvijas projektiem „Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā” un „Muzeji, bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā” kopējais divgades finansējums bija 53 892.00 EUR.

Dalība padomēs, darba grupās un konkursu komisijās

2023. gada laikā UNESCO LNK darbojās šādās padomēs, darba grupās un komisijās:

- Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
- Dziesmu un deju svētku padomē;
- Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
- Nacionālajā kultūras padomē;
- Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
- Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
- Strūves ģeodēziskā loka saglabāšanas un attīstības padomē;
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē;
- Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku mākslinieciskajā padomē;
- Valsts pētījumu programmas „Letonika 2” stratēģiskajā vadības padomē;
- Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
- Medijpratības veicināšanas partneru grupā;
- Starpnozaru koalīcijā ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā;
- Starpinstitucionālā iekļaujošās izglītības darba grupā;
- Bērnu lietu padomes apakšpadomē „Izglītības vides kvalitāte”;
- Darba grupā par vardarbības mazināšanu izglītības iestādēs;
- Iekļaujošās izglītības informatīvā ziņojuma darba grupā;
- Valsts kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas „Nemateriālā kultūras mantojuma vērtību attīstība un ilgtspēja” konkursa komisijā;
- XXVII Vispārējo latviešu Dziesmu un XVII Deju svētku biļešu rezervēšanas un ielūgumu izsniegšanas komisijā;
- Konkursa „Latvijas Kultūras kanons” komisijā;
- Valsts pētījumu programmas „Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai” 2023.–2026. gadam īstenošanas un uzraudzības komisijā;
- Ekoskolu programmas nacionālajā komisijā;
- Radošo darbu konkursa „Kādu es vēlos Rīgas vēsturisko centru nākotnē” komisijā.

Dalība UNESCO iniciatīvās

UNESCO Līdzdalības programma 2022.–2023. gadam

Reizi divos gados dalībvalstis var iesniegt pieteikumus *UNESCO Līdzdalības programmas* finansiālam atbalstam, kas palīdz iesaistīt dalībvalstis organizācijas noteikto mērķu sasniegšanā un UNESCO vidēja termiņa stratēģijas īstenošanā. UNESCO LNK mērķis, piedaloties UNESCO Līdzdalības programmā, ir dot ieguldījumu UNESCO un Latvijas partnerattiecību attīstībā, īstenojot UNESCO mērķus nacionālā līmenī un popularizējot Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas. UNESCO LNK pieteikumu sagatavošana balstās uz konsultācijām ar sadarbības tīkliem (UNESCO asociētājām skolām Latvijā, bibliotēkām, UNESCO katedrām, atmiņas institūcijām), valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.

Līdzdalības programmai 2022.–2023. gadam tika sagatavoti divi projekti. Projekts „*Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā*” un projekts „*Muzeji, bibliotēkas un Ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā*”, kas ietver kas ietver aktivitātes saistītas ar UNESCO darbības jomām un veicina sadarbību nacionālā un starptautiskā līmenī. Abi Latvijas pieteikumi ieguva UNESCO Līdzdalības programmas finansiālo atbalstu pilnā apmērā.

Projekts „Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā”

Projekta mērķis – iesaistīt jauniešus vietējās kultūras un valodu bagātības iepazīšanā, izstrādāt metodisko materiālu par kultūrpratību, kā arī veicināt Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades atpazīstamību un veidot informatīvas aktivitātes atzīmējot, UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadienu. Kultūrpratība ir būtiska prasme, kas palīdz novērtēt kultūras bagātības, iejusties sabiedrībā un pilnvērtīgi piedzīvot kultūras procesus, no patērētāja kļūstot par radītāju. Tā ļauj atpazīt un izmantot kultūru krustpunktus, lai veicinātu sapratni un sadarbību starp dažādām kultūrām.

Projekta ietvaros sadarbībā ar Izglītības iniciatīvu centru un Daugavpils Universitāti tika sagatavots *metodiskais materiāls jauniešu kultūrpratības veicināšanai*, kas izmantojams gan formālajā, gan neformālajā izglītībā un kurā uzsvars likts uz pirmiedzīvotāju kultūru un valodu izcelšanu, īpaši Latvijas pirmiedzīvotājiem – lībiešiem, dzīvā jeb nemateriālā kultūras mantojuma iepazīšanu un kultūras daudzveidības un starpkultūru dialoga veicināšanu digitālajā vidē.

Metodiskais materiāls tika prezentēts trijos semināros „Kultūrpratība – atslēga kultūras daudzveidības iepazīšanai” dažādām mērķauditorijām un tie notika dažādos Latvijas reģionos. 2023. gada 30. marta seminārā Jēkabpilī piedalījās UNESCO asociēto skolu pedagogi un jaunieši, kuri radoši darbojās iepazīstot metodiskajā materiālā atrodamās idejas un uzdevumus, izzināja savu un pasaules kultūrtelpu un jo īpaši – pirmiedzīvotāju valodas un kultūras, tai skaitā arī lībiešus. Pasākumā tika atzīmēta arī UNESCO Asociēto skolu tīkla – pirmā plaša mēroga starptautiskā skolu sadarbības platforma, kas izveidota ar mērķi iepazīt citu valstu izglītības un kultūras pieredzes un meklēt kultūru krustpunktus – 70. gadadienu. 2023. gada 9. maijā seminārs notika Daugavpilī un tajā piedalījās Daugavpils Universitātes studenti, tai skaitā arī ERASMUS+ apmaiņas studenti

no Lesoto, Mongolijas, Tadžikistānas, jaunatnes nevalstisko organizāciju un Daugavpils skolu pārstāvji, pievērsoties kultūras mantojuma digitalizācijas un digitālā satura radīšanas jautājumiem. Pasākuma noslēgumā jaunieši un pedagogi interaktīvā aktivitātē pētīja kultūras digitalizācijas piemērus Marka Rotko mākslas centrā. 2023. gada 16. maija seminārā Valmierā, kas tika rīkots sadarbībā Vidzemes Augstskolas UNESCO katedru Mediju un informācijas prasības un zinātnes prasības jautājumos, studenti, jaunatnes nevalstisko organizāciju aktivisti un skolu jaunieši un pedagogi iepazinās ar kultūrprasības metodisko materiālu un īpaši pievērsās medijprasībai un digitālā satura radīšanai par kultūras mantojumu.

Projekta ietvaros tika rīkotas vairākas izglītojošas informatīvas kampaņas izceļot nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas akciju „*Apvidvārdu talka*” un UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadienai veltīto UNESCO nedēļu Latvijā 2023, kā arī kopā ar Latvijas Universitātes Lībiešu institūtu un Latvijas Nacionālo kultūras centru izdots Lībiešu mantojuma gadam veltīts 2024. gada kalendārs.

Projekta noslēguma pasākums bija UNESCO LNK sadarbības tīklu konference „Kultūrprasība sadarbībai: kopīgas valodas meklējumos”, kas notika 2023. gada 19. oktobrī. Konferencē Siguldas kultūras centrā „Devons” piedalījās UNESCO LNK sadarbības tīklu pārstāvji – UNESCO Asociēto skolu projekta tīkla pedagogi, tīkla „Stāstu bibliotēkas” bibliotekāri, UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas atmiņas institūciju darbinieki, stāstnieki un Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma kopienu pārstāvji. Konferences priekšlasījumos tika uzsvēta kultūrprasības nozīme kultūras mantojuma saglabāšanā un pārradīšanā, kā tā sekmē sociālo un politisko līdzdalību, un ļauj attīstīt jaunus biznesa un karjeras modeļus un arī veicina mākslas, izklaides un pat sociālo mediju satura izpratni. Suitu kultūrtelpas pārstāvji prezentēja dalībniekiem, kā kultūrprasība palīdz iekļauties sabiedrībā un var palīdzēt kopienas attīstībā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā. Savukārt konferences tematiskajās darbnīcās dalībnieki varēja praktiski trenēt savu kultūrprasību, iepazīstot tās ciešo saikni ar medijprasību, izceļot valodu kā būtisku nemateriālā kultūras mantojuma piemēru, kā arī dziļāk izzinot lībiešu nemateriālo kultūras mantojumu. Konferences noslēgumā tās dalībnieki apmeklēja ekspozīciju „Gaujas plostnieka stāsts”, veltītu koku pludināšanas amata prasmēm, kas iekļautas arī UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Projekts „Muzeji, bibliotēkas un Ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā”

Projekts bija turpinājums iepriekš īstenotajam UNESCO Līdzdalības programmas 2020.–2021. gada projektam, kas uzsāka Baltijas valstu muzeju un bibliotēku sadarbību, lai pievērstu uzmanību muzeju un bibliotēku unikālajai lomai Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanā. Projekta turpinājuma mērķis bija veidot jaunas partnerības starp Latvijas, Gruzijas, Igaunijas, Moldovas un Lietuvas bibliotēkām un muzejiem darbam ar Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un izstrādāt metodoloģiju to lokalizēšanai muzejos un bibliotēkās. UNESCO LNK projektu īstenoja sadarbībā ar Latvijas Muzeju biedrību, Latvijas Bibliotekāru biedrību un projektā iesaistīto valstu UNESCO nacionālajām komisijām un atmiņas institūcijām.

Projekta ietvaros notika Latvijas pārstāvju pieredzes apmaiņas vizītēs Lietuvā, Igaunijā, Gruzijā un Moldovā, lai iepazītu labās prakses piemērus muzejos un bibliotēkās, kas vērsti uz IAM sasniegšanu un veicina vietējiem apstākļiem pielāgotas pieejas atsevišķos reģionos, valstīs un pilsētās.

2023. gada 27. septembrī tiešsaistē un klātienē notika konference „Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana muzejos un bibliotēkās II”, kuru rīkoja Latvijas Muzeju biedrība, Latvijas Bibliotekāru biedrība un UNESCO LNK ar British Council pārstāvniecības Latvijā atbalstu, un kurā piedalījās visu projektu dalībvalstu pārstāvji. Konferences mērķis bija stiprināt muzejus un bibliotēkas kā kopienu centrus, kur sadarbība, pieejamība un dažādu aktivitāšu īstenošana norit, izmantojot kultūras mantojumu un skatoties caur IAM prizmu ne tikai lokālā, bet arī plašākā mērogā. Konferences laikā tika aplūkotas jau esošās, kā arī meklētas jaunas pieejas IAM lokalizēšanā, izmantojot kultūru un tās potenciālu. Tā noritēja trīs tematiskajos blokos: vides ilgtspēja, sociālā ilgtspēja, izturētspēja. Tajos ar priekšlasījumiem uzstājās Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Gruzijas, Moldovas muzeju un bibliotēku speciālisti, iepazīstinot ar savu pieredzi IAM ieviešanā savā reģionā, izmantojot muzeju un bibliotēku cilvēkresursus, zināšanas un daudzveidīgo kultūras mantojumu. Pēc konferences tika sagatavots [kopsavilkums](#) un ikvienam interesentam pieejamas arī konferences [ieraksts](#).

Savukārt 26. un 28. septembrī konferences ārvalstu viesiem bija iespēja klātienē iepazīties ar Latvijas muzeju un bibliotēku jaunākajām iniciatīvām darbā ar dažādiem ilgtspējas aspektiem, tiekoties ar kolēģiem Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Žaņa Lipkes memoriālā, Valmieras Integrētajā bibliotēkā, Valmieras muzejā, Eduarda Veidenbauma muzejā „Kalāči” un Valmieras novada domē.

Projekta rezultātā tika sagatavota jauna publikācija „[Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana muzejos un bibliotēkās](#)”, kuras autors ir IAM eksperts kultūrā Henrijs Makgī. Jaunā rokasgrāmata sniedz īsu ieskatu IAM un muzeju un bibliotēku lomu to īstenošanā. Tajā tiek skaidrota „lokalizēšanas” pieeja, kas pielāgo IAM vietējiem kontekstiem un kopienas vajadzībām. Praktiskā ceļvedī soli pa solim tiek sniegts ieteicamais laika plānojums un galvenās iespējas IAM piemērošanai muzeju un bibliotēku darbā. Noslēgumā tiek sniegts papildus rīku kopums ilgtspējīgas attīstības izaicinājumu un iespēju novērtēšanai. Rokasgrāmatu bagātina Latvijas, Lietuvas, Igaunija, Gruzijas un Moldovas muzeju un bibliotēku piemēri.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārs

UNESCO veido [svinamo gadadienu kalendāru](#) ar mērķi apkopot un starptautiski izcelt dalībvalstu īpašās gadadienas, kuru atzīmēšana veicina miera kultūru, starpkultūru dialogu un sapratni. Kalendārā tiek iekļautas nozīmīgu notikumu jubilejas, kas bijuši izšķirīgi svarīgu ideju virzībā, vai arī ievērojamu personību gadadienas, kuras devušas būtisku ieguldījumu kultūras, izglītības, zinātnes un citu UNESCO mandāta jomu attīstībā.

UNESCO svinamo dienu kalendārā 2022.–2023. gadam ir iekļautas mākslinieka Vilhelma Purviša 150. gadadiena un valodnieka Jāņa Endzelīna 150. gadadiena. UNESCO LNK abām Latvijas personībām veltīja [2023. gada kalendāru „Vilhelmam Purvītim un Jānim Endzelīnam – 150”](#), kas tika izdots 2022. gada nogalē sadarbībā ar izglītības uzņēmumu „Lielvārds un Latvijas Nacionālo mākslas muzeju.

2022. gada 22. februārī Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts sadarbībā ar UNESCO LNK atklāja nemateriālā kultūras mantojuma akciju „[Apvidvārdu talka](#)”, kas veltīta valodnieka Jāņa Endzelīna 150. jubilejai un kurā īpaši izveidotā datubāzē ikviens var reģistrēt apvidvārdus. 2023. gada 22. un 23. februārī Latvijas Universitātē notika Jāņa Endzelīna 150. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konferencē „ENDZELĪNS. VALODA. LAIKS”, kuras laikā LU Latviešu

valodas institūts un UNESCO LNK rīkoja akcijai „Apvidvārdu talka” veltītu pasākumu un Jāņa Endzelīna pastmarkas atklāšanu. Pasākumā tika godināti čaklākie apvidvārdu iesniedzēji un apvidvārdu reģistrēšanā ražīgākie pagasti, kā arī skanēja novadu dziesmas un stāstījumi par iesūtītajiem vārdiem trijos Latvijas dialektos. Akcijas „Apvidvārdu talka” [datu bāzē](#) pašlaik reģistrēti vairāk nekā 20 000 Latvijā lietotu apvidvārdu un tās papildināšana turpinās.

2023. gadā UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijā tika pieņemts lēmums par Latvijas pieteikumu – Krišjāņa Valdemāra 200. gadadienas (2025. gads) un pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadienas (2025. gads) iekļaušanu UNESCO svinamo gadadienu kalendārā 2024.–2025. gadam.

UNESCO Radošo pilsētu tīkls

UNESCO Radošo pilsētu tīkls (*UNESCO Creative Cities Network*) izveidots 2004. gadā ar mērķi veicināt starptautisko sadarbību starp pilsētām, kuras radošumu ir atzinušas par instrumentu ilgtspējīgas pilsētvides attīstībā. Radošo pilsētu tīkls ir arī viena no UNESCO pamatiniciatīvām ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanai, kā arī Jaunās Pilsētvides attīstības programmas iedzīvināšanai vietējā līmenī. Vairāk nekā 300 pilsētas, kas iesaistītas tīklā, darbojas kādā no septiņām tematiskajām jomām: amatniecībā un tautas mākslā, dizainā, gastronomijā, kino, literatūrā, mediju mākslā vai mūzikā.

2023. gadā UNESCO LNK sniedza atbalstu Daugavpils un Tukuma pašvaldībām, sagatavojot pieteikumus UNESCO Radošo pilsētu sadarbības tīklam attiecīgi – Dizaina un Literatūras nozarēs. Tukuma pilsēta konkursa rezultātā veiksmīgi ieguva UNESCO Radošās pilsētas titulu Literatūras jomā un ar 2024. gadu uzsāks īstenot pieteikto pasākumu programmu.

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls (*UNESCO Global Network of Learning Cities*) ir starptautiska platforma, kas apvieno 292 pilsētas 76 UNESCO dalībvalstīs, kas apņēmušās īstenot mūžizglītību. Pilsētas visā pasaulē piedāvā dažādas izglītības iespējas atbilstoši vietējai kultūrai, tomēr ir lietas, kas šīs pilsētas vieno: izglītības stratēģijas izstrāde, plānošana, progresa uzraudzība, finansējuma nodrošinājums u.c. Savukārt, UNESCO Mūžizglītības institūts, sniedz pilsētām metodisko atbalstu, piedāvājot materiālus un stāstot par labo praksi visā pasaulē. Latvijā kopš 2016. gada Valmiera ir tīkla dalībniece un 2022. gada arī Ventspils pilsēta. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar tīklā iesaistītajām pilsētām un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā, piemēram, Ventpilī 2023. gada 1. novembrī tika rīkota UNESCO diena, kuras laikā notika jauniešu konference par identitātes, pilsoniskās apziņas un līdzdalības jautājumiem.

UNITWIN un UNESCO katedru programma

Starptautiskā UNESCO/UNITWIN katedru programma nodibināta 1992. gadā, un tajā darbojas vairāk nekā 950 katedras 120 valstīs. Programma sekmē starptautisku sadarbību starp augstskolām un stiprina institucionālās spējas, zināšanu apmaiņu un sadarbību. Latvijā nodibinātas piecas UNESCO katedras dažādās augstākās izglītības iestādēs – Latvijas Universitātē Sociālo zinātņu fakultātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra, Daugavpils Universitātē UNESCO katedra

„Tradīcijas un inovācijas mijiedarbība izglītībā ilgtspējīgai attīstībai”, Latvijas Kultūras akadēmijā UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra, Vidzemes Augstskolā Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta UNESCO katedra „Biosfēra un cilvēks” un UNESCO katedra mediju un informācijas prasības un zinātnes prasības jautājumos. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar UNESCO katedrām Latvijā un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā.

UNESCO Asociēto skolu tīkls

UNESCO Asociēto skolu tīkls (UNESCO ASP) ir pirmais plaša mēroga starptautiskais skolu sadarbības tīkls, kas izveidots 1953. gadā un kurā šobrīd darbojas vairāk nekā 12 000 izglītības iestāžu 182 valstīs. Latvija UNESCO ASP iesaistījusies kopš deviņdesmito gadu sākuma, un tā darbību Latvijā koordinē UNESCO LNK.

UNESCO ASP mērķi ir sekmēt vērtības un principus, kas ietverti UNESCO Konstitūcijā, tostarp cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību, taisnīgumu, demokrātiju, cieņu pret daudzveidību un starptautisko solidaritāti; integrēt mācīšanas un mācīšanās procesos četrus izglītības pilārus – mācīties zināt, mācīties darīt, mācīties būt, mācīties dzīvot kopā; stiprināt visu izglītības sistēmas dalībnieku iesaisti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā; būt ideju laboratorijai inovatīvu, radošu pieeju izmantošanai mācību procesā un izglītības vidē. UNESCO ASP aktivitātes un projekti nacionālajā līmenī un skolās tiek organizēti trīs tematiskajos virzienos: cilvēktiesību izglītība, miera un nevardarbības kultūra un globālais pilsoniskums; ilgtspējīga attīstība un ilgtspējīgs dzīvesveids; kultūras mantojums, kultūras daudzveidība un starpkultūru izglītība. Dalība UNESCO asociēto skolu tīklā ir bez maksas un atvērta visām valsts, pašvaldību vai privātām izglītības iestādēm. 2023. gadā ASP Latvijā darbojās 32 dažādu līmeņu izglītības iestādes. UNESCO LNK regulāri sazinās ar tīkla dalībiskolām, organizē pasākumus pedagogiem un skolēniem, piedalās skolu rīkotajās aktivitātēs, kā arī veicina skolu savstarpējo sadarbību un jaunu dalībiskolu piesaisti.

2023. gada tika atzīmēta arī UNESCO Asociēto skolu tīkla 70. gadadiena, kuras ietvaros UNESCO un nacionālās komisijas rīkoja dažāda līmeņa aktivitātes, kurās tika aicinātas piedalīties UNESCO asociētās skolas. Informāciju par aktivitātēm UNESCO LNK aktīvi komunicēja ar visām Latvijas asociētajām skolām.

UNESCO ASP 70. gadadienas ietvaros Latvijas skolas piedalījās starptautiskā sociālā un izglītojošā kampaņā „Uzdāvini dzejoli”, kas veicina dzejas lasīšanu un to rīkoja UNESCO Polijas Nacionālā komisija. Ikviens, kas piedalās šajā akcijā, tika aicināts izvēlēties dzejoli konkrētam cilvēkam, pārrakstīt dzejoli ar roku uz kartītes un uzdāvināt izvēlētajai personai. Kampaņu īstenoja dažādos veidos, piemēram, kā dzejoļu dāvināšanu skolā, vai noformējot dzejoļus kā grāmatzīmes. Dzejoļus varēja ne tikai pārrakstīt no jau esošu autoru darbiem, bet arī radīt pats. Akcijā piedalījās ne tikai izglītības iestādes, bet arī bibliotēkas, muzeji, citas iestādes un privātpersonas, savus dzejoļus ievietojot sociālajos tīklos, izmantojot tēmturi #uzdāvinidzejoli. Kopumā akcijā piedalījās vairāk nekā 40 iestādes un privātpersonas. Lielākā daļa dzejoļu bija latviešu valodā, bet daži – libiešu valodā.

Latvijas asociēto skolu pedagogi un skolēni līdzdarbojas arī UNESCO organizētos starptautiskos pasākumos, tai skaitā 4. Pasaules kultūras mantojuma jauniešu simpozijā Atēnās (2023. gada 26.–30. aprīlis). Pasākuma programmā bija iekļautas gan radošas darbnīcas skolēniem, gan semināri skolotājiem, gan arī Grieķijas vēstures mantojuma iepazīšana.

UNESCO ģenerāldirektores vietnieka kultūras jautājumos

Ernesto Ottone vizīte Latvijā

(2023. gada 8.–9. jūlijs)

Atsaucoties aicinājumam klātienē izzināt Dziesmu un deju svētku tradīciju, kas iekļauta UNESCO Reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, XXVII Vispārējie latviešu Dziesmu un XVII Deju svētki laikā Latvijā vizītē ieradās UNESCO ģenerāldirektores vietnieks kultūras jautājumos Ernesto Ottone.

Vizītes laikā Ernesto Ottone tikās ar Kultūras ministrijas pārstāvjiem, lai apspriestu Latvijas kultūrpolitikas sasaisti ar ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, Latvijas ratificētās UNESCO kultūras jomas konvencijas un Latvijas dalību UNESCO sadarbības tīklos. Ernesto Ottone apmeklēja Latvijas Nacionālo bibliotēku, kurā pārrunāja kopīgo sadarbību un iepazinās ar projektu „Latviešu grāmatai 500”. Notika tikšanās ar Latvijas Nacionālā kultūras centra un Latvijas Universitātes Lībiešu institūta pārstāvjiem par Latvijas pieredzi nemateriālā kultūras mantojuma, tostarp Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanā un kultūrtelpu attīstībā, kā arī iesaisti ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades aktivitātēs.

Vizītes laikā Ernesto Ottone apmeklēja arī Rakstniecības un mūzikas muzeja ekspozīciju „Dziesmu svētku telpa”, Pasaules mantojuma vietu – Rīgas vēsturisko centru, Latvijas Arhitektūras muzeju un skatīja Dziesmu un deju svētku dažādās norises.

DALĪBA UNESCO STARPVALDĪBU INSTITŪCIJĀS UN STARPTAUTISKOS PASĀKUMOS

UNESCO nacionālo komisiju Eiropas reģiona 7. sanāksme (Andora)

(2023. GADA 24.–28. APRĪLIS)

UNESCO nacionālo komisiju Eiropas reģiona sanākumi organizēja UNESCO Andoras Nacionālā komisija ar mērķi pārrunāt UNESCO programmu īstenošanu dalībvalstīs, kā arī iespējamo sadarbību starp UNESCO asociētajām skolām, UNESCO katedrām, kā arī Pasaules mantojuma sarakstā iekļautajām kultūras un dabas mantojuma vietām un UNESCO Radošo pilsētu tīklu. Īpaša uzmanība sanāksmē tika veltīta diskusijai par UNESCO mākslas un kultūras izglītības ietvardokumentu, kura veidošanā iesaistīti arī Latvijas eksperti.

UNESCO LNK sanāksmē pārstāvēja ģenerālsekretāre Baiba Moļņika, kura uzstājās ar vairākām prezentācijām par Latvijas pieredzi, akcentējot UNESCO asociēto skolu, nozīmi kultūrizglītības sasaistē ar vides, sabiedrības un ekonomikas ilgtspēju. Izcēla arī Eiropas kultūras un mākslas izglītības observatoriju tīklu, kurā Latviju pārstāv Latvijas Universitāte un Latvijas Kultūras akadēmija kā labās prakses piemēru, stiprinot pētniecību, kas sekmē izpratni par kultūras izpausmju daudzveidību. Savukārt programma „Latvijas skolas soma” tika minēta kā kultūras pieejamību veicinošs projekts skolas vecuma bērniem un jauniešiem. Sanāksmes laikā organizētajās darba grupās tika dota iespēja izziņāt savstarpējo pieredzi, organizējot starptautiskajām dienām un gadiem veltītus pasākumus, kā arī notikumus, kas izceļ UNESCO programmas.

Sanāksme tika noslēgta ar sesiju, kura tika veltīta nacionālo komisiju lomai miera kultūras veicināšanai. Piedaloties debatēs, UNESCO LNK ģenerālsekretāre norādīja, ka ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana skolās, bibliotēkās un muzejos ir veiksmīgs piemērs miera kultūras veicināšanā, savu uzstāšanos ilustrējot ar piemēriem no projekta, ko Latvija īsteno kopā ar citām Baltijas valstīm, Moldovu un Gruziju.

Baltijas valstu UNESCO nacionālo komisiju sanāksme (Lietuva)

(2023. GADA 20.–21. JŪNIJS)

No 2023. gada 20. līdz 21. jūnijam Viļņā notika UNESCO Lietuvas Nacionālās komisijas organizētā Baltijas valstu UNESCO nacionālo komisiju tikšanās. Sanāksmes mērķis bija pārrunāt savstarpējās sadarbības iespējas un dalīties ar labās prakses piemēriem. UNESCO LNK sanāksmē pārstāvēja ģenerālsekretāre Baiba Moļņika un Komunikācijas un informācijas sektora vadītāja Beāte Lielmane. 20. jūnijā notika diskusija, kurā Lietuvas, Igaunijas un Lietuvas UNESCO nacionālo komisiju pārstāvji iepazīstināja ar savām aktivitātēm un nākotnes iecerēm. Īpaši izcelta tika Igaunijas

pieredze, īstenojot attīstības sadarbības projektus Āfrikā, Lietuvas pieredze, strādājot ar Pasaules mantojuma sarakstā iekļautajām vietām, savukārt kā Latvijas labā pieredze tika prezentēts darbs ar muzejiem un bibliotēkām, lokalizējot ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus un ikgadējā UNESCO nedēļa Latvijā, kurā iesaistās dažādi sadarbības tīkli un notiek informatīvas kampaņas par kādu no UNESCO mandāta jomām. Tikšanās laikā dalībnieki arī iepazinās ar Lietuvas nemateriālā kultūras mantojuma elementiem, īpaši lietuviešu *sodai* jeb puzuru darināšanas praksi, kas 2023. gadā tika iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā, kā arī viesojās UNESCO Radošās pilsētas Viļņas (Literatūras nozare) galvenajā mītnē.

21. jūnijā Kernaves arheoloģiskajā kompleksā, kas ir iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, notika ekspertu tikšanās par kopīgo darbu pie nominācijas „Gulagā rakstītas vēstules uz bērza tāss” UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajam reģistram.

UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesija (Francija)

(2023. GADA 7.–22. NOVEMBRIS)

UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesija notika no 2023. gada 7.–22. novembrī UNESCO galvenajā mītnē Parīzē. Ģenerālā konference ir augstākā organizācijas lēmējinstītūcija, kurā reizi divos gados piedalās visas dalībvalstis. Ģenerālās konferences laikā izvērtē aizvadītā posma darbības rezultātus, izstrādā un apstiprina UNESCO vispārējo politiku, pieņem un apstiprina jaunus dokumentus standartu veidošanai pasaulē (konvencijas, deklarācijas, ieteikumi, vadlīnijas, hartas, utt.), ievēl pārstāvjus organizācijas Izpildpadomē un citās UNESCO starpvaldību institūcijās, vienojas par organizācijas attīstības virzieniem, prioritātēm un budžetu.

42. sesijas uzdevumi bija izskatīt un apstiprināt UNESCO budžetu 2024.–2025. gadam un sagatavot UNESCO programmu un budžetu 2026.–2029. gadam, izvērtēt iepriekšējā perioda sasniegto, īpašu uzmanību veltot pasaulē aktuālajiem attīstības jautājumiem organizācijas mandāta jomās, kā arī ievēlēt UNESCO Izpildpadomi un starpvaldību institūcijas.

Ģenerālās konferences darbs tika organizēts plenārsēdēs, kuru laikā katrai dalībvalstij bija iespēja sniegt savus pārskata ziņojumus un izteikties par organizācijas prioritātēm un attīstības virzieniem. Konkrēti organizācijas darbības, jaunu normatīvo instrumentu izstrādes un budžeta jautājumi tika izskatīti sešās komisijās: vispārējo (finanšu, administratīvo, ārējo sakaru) jautājumu, izglītības, dabas zinātņu, sociālo un humanitāro zinātņu, kultūras un komunikācijas un informācijas.

Latvijas Republikas delegācija (13 personas), kuras sastāvā bija Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas deputāti, nozaru ministriju pārstāvji un eksperti, piedalījās visās Ģenerālās konferences komisijās ar ziņojumiem par Latvijas pieredzi. UNESCO LNK prezidente, kultūras ministre Agnese Logina uzstājās dalībvalstu vispārējās debatēs ar uzrunu par UNESCO prioritātēm un Latvijas pieredzi UNESCO programmu īstenošanā, īpaši akcentējot nepieciešamību iestāties par kultūras mantojuma aizsardzību militāra apdraudējuma apstākļos. Uzrunā tika uzsvērti arī Latvijas panākumi kultūras mantojuma stiprināšanā, izceļot Kuldīgas vecpilsētas iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, Tukuma pievienošanu UNESCO Radošo pilsētu tīklam, Dziesmu un deju svētki tradīcijas nozīmi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un Lībiešu mantojuma gada aktivitātes.

42. sesijas laikā tika pieņemti vairāki nozīmīgi politikas plānošanas dokumenti – pārskatītā UNESCO Rekomendācija par izglītību mieram, cilvēktiesībām un ilgtspējīgai attīstībai un ieteikums par jaunas rekomendācijas par neirozinātnes ētiku izstrādes nepieciešamību. Sesijā dalībvalstis diskutēja un lēma par dažādiem UNESCO mandāta jautājumiem, tai skaitā, par Izglītības ilgtspējīgai attīstībai 2030 ietvara un Berlīnes deklarācijas (2021) īstenošanu, UNESCO/UNITWIN katedru programmas darbību, 2015. gada lēkuma par muzeju un kolekciju, to daudzveidības un lomas sabiedrībā aizsardzību un veicināšanu un 1980. gada lēkuma par mākslinieka statusu īstenošanu dalībvalstīs. Tāpat tika pieņemts lēmums 2025. gadu pasludināt par ANO Kvantu zinātnes un tehnoloģiju gadu un jaunu svinamo dienu izsludināšanu, tā 17. oktobrī tiks atzīmēta Starptautiskā nemateriālā kultūras mantojuma diena.

Paralēli darbam 42. sesijas komisijās, Latvijas delegācijas pārstāvji piedalījās vairākos citos pasākumos, kas notika sesijas ietvaros, tai skaitā Augsta līmeņa ministru forumā par izglītību mieram. UNESCO ģenerāldirektore, atklājot forumu, uzsvēra, ka papildinātā UNESCO Rekomendācija par izglītību mieram, cilvēktiesībām un ilgtspējīgai attīstībai stiprinās izpratni par to, ka pastāvīgs miers pasaulē nav iespējams bez izglītības. Pasākuma otrajā daļā UNESCO dalībvalstu ministri diskutēja par izglītības lomu miera kultūras veidošanā, naida runas izskaušanā, mediju prātības veicināšanā, dzimumu līdztiesības, nediskriminācijas un sociālā taisnīguma veicināšanā, tai skaitā, izmantojot jauno tehnoloģiju un mākslīgā intelekta iespējas izglītībā. UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika piedalījās nacionālo komisiju sanāsmē, daloties pieredzē par to, kā muzeji un bibliotēkas var kļūt par atbalstu ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšanā kopienās, izceļot projektu „Muzeji, bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā”, kurš īstenots ar UNESCO Līdzdalības programmas atbalstu. Laika posmā no 14. līdz 15. novembrim norisinājās arī [13. UNESCO Jaunatnes forums](#), kurā Latviju pārstāvēja ANO Jauniešu delegāta Latvijā klimata un vides padomniece Paula Patrīcija Avotiņa. Jauniešu forums fokusējās uz klimata krīzi un jauniešu lomu tajā, aicinot uz pilnvērtīgu un vienlīdzīgu jauniešu iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos.

UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijas dalībniekiem bija iespēja apmeklēt vairākas izstādes, tostarp izstādi, kas apkopo UNESCO darbības Ukrainas atbalstam kara apstākļos un ārtelpu foto ekspozīciju „Mēs esam dzīvais mantojums”, atzīmējot Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadienu. Tā sniedza iespēju iepazīties ar nemateriālā kultūras mantojuma vērtībām no visas pasaules, kas iekļautas dažādos UNESCO sarakstos, tai skaitā arī fotogrāfijas par Baltijas valstu dziesmu un deju svētku tradīciju un nomināciju „Koku pludināšana”, kurā iekļautas arī Gaujas plostnieku amatu prasmes.

Izceļot nacionālo komisiju veikumu, dalībvalstīm pieejams bija [UNESCO nacionālo komisiju ikgadējais ziņojums](#), kurā iekļauta arī informācija par UNESCO LNK 2022. gada nozīmīgākajiem veikumiem, tai skaitā UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību 50. gadadienu veltīto UNESCO nedēļu Latvijā, kā arī īpaši izveidotais informatīvais video par UNESCO programmu „Pasaules atmiņa” un programmas 30. gadadienu veltītie pasākumi.

UNESCO LNK turpinās darbu ar 42. sesijā apstiprinātajiem dokumentiem kopā ar atbildīgajām nozaru ministrijām un nevalstiskajām organizācijām, kā arī attīstīs sadarbību ar citu valstu UNESCO nacionālajām komisijām.

UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un daba mantojuma aizsardzību Ģenerālās asamblejas 24. sesija (Francija)

(2023. GADA 22.–23. NOVEMBRIS)

Pēc UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijas UNESCO galvenajā mītnē norisinājās Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (turpmāk – Konvencija) dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 24. sesija. Konvencijas dalībvalstis diskutēja par turpmāko gadu darbības stratēģiju, ievēlēja jaunas dalībvalstis Pasaules mantojuma komitejas sastāvā, kā arī noslēdza darbu pie politikas dokumenta par klimata rīcību saistībā ar pasaules mantojumu. Sesijas darbā piedalījās arī Latvijas delegācija, kuras sastāvā bija pārstāvji no Latvijas Pastāvīgās pārstāvniecības UNESCO un UNESCO LNK.

24. sesijas laikā tika atklāts jauns rīks mantojuma vietu pārvaldības novērtējumam „*Mūsu mantojuma stiprināšana 2.0*” (*Enhancing our Heritage 2.0*), kura pirmā versija tika izstrādāta 2008. gadā. Rīks būtiski papildināts, darba grupai strādājot 10 gadus un iesaistot ap 200 ekspertu visā pasaulē, kuri testēja un vērtēja topošo rīku. Papildinātā rīka mērķis ir panākt atbilstību aktuālajai mantojuma izpratnei, aptverot mantojuma vietu vērtības, materiālos un nemateriālos aspektus, kā arī sniegt praktisku atbalstu pārvaldības plānu sastādīšanā, ieviešanas monitorēšanā un izvērtēšanā.

Globālā Izglītības ilgtspējīgai attīstībai tīkla 2030 (ESD-Net 2030) sanāksme (Japāna)

(2023. GADA 18.–20. DECEMBRIS)

2019. gadā UNESCO Ģenerālajā konferencē pieņēma globālo rīcības programmu – „*Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030*” (*ESD for 2030*), kas aicina veidot ciešāku saikni starp izglītību un Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un izcelt izglītības nozīmi visu globālo mērķu sasniegšanā. Lai veicinātu programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” (IIA) īstenošanu, UNESCO dalībvalstis ir aicinātas izstrādāt un īstenot valstu IIA iniciatīvas. Šī iniciatīva ir valsts mēroga dokuments, kas ietver nacionālā līmeņa aktivitāšu, politiku, mērķu, pārvaldību apkopojumu un tālāku plānu. Šādas iniciatīvas izstrādes procesā ir vairāk nekā 100 valstis, un arī Latvija ir saņēmusi īpašu uzaicinājumu, to veidot.

2023. gada 18.–20. decembrī Tokijā, Japānā notika Pirmā *globālā izglītības ilgtspējīgai attīstībai tīkla sanāksme*, kuras mērķis bija diskutēt par valstu iniciatīvu izstrādi, darba un fokusa grupu izveidi, iesaistīto pušu kartēšanu, reģionālo sadarbību, kā arī darbu ar IIA prioritārajām darbības jomām. Latviju pasākumā pārstāvēja UNESCO LNK Izglītības sektora vadītāja Elīna Bērziņa un Vidzemes Augstskolas profesore, UNESCO katedras „Biosfēra un cilvēks” vadītāja Agita Līviņa.

Sanāksmes darbs fokusējās uz dalībvalstu darbu un progresu saistībā ar IIA iniciatīvām, tendencēm un inovācijām rīcības ietvarā „Izglītība 2030” kontekstā, kā arī darbības plāna punktu apspriešanu nākamo divu gadu periodam (2024–2025). Tā piedāvāja plašu programmu, iekļaujot dažādu ekspertu prezentācijas, paneldiskusijas, tematiskās sesijas, reģionālo darba grupu darbu, kā arī teorētisku un praktisku ieskatu Japānas izglītības sistēmā, kas izteikti fokusējās uz IIA integrēšanu visos darbības līmeņos.

UNESCO Kultūras un māksla izglītības ietvardokumenta konsultācijas

2022. gadā UNESCO uzsāka darbu pie jauna Kultūras un māksla izglītības ietvardokumenta sagatavošanas un konsultācijām ar dalībvalstīm. Konsultāciju pirmais etaps bija aptauja, kurā dalībvalstis tika aicinātas sniegt informāciju par kultūrizglītības un mākslu izglītības jomu nacionālā līmenī, tai skaitā par tās izaicinājumiem un nākotnes prioritātēm un nominēt ekspertus turpmākajam dokumenta izstrādes procesam. Latvija iesniedza datus UNESCO aptaujai, un dalībai konsultācijās nominēja Latvijas Kultūras akadēmijas rektori Rūtu Muktupāvelu, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas, mākslas fakultātes Mākslas un tehnoloģiju nodaļas vadītāju Austru Avotiņu un UNESCO LNK ģenerālsekretāri Baibu Moļņiku. Eiropas reģiona konsultācijas notika tiešsaistes formā 2023. gada 30. janvārī – 1. februārī. Latvija puda viedokli par trīs prioritārajiem rīcības virzieniem: par kultūras un mākslas izglītības izaicinājumiem, vajadzībām un perspektīvām, uzsverot Latvijas sasniegto attīstot jauno mācību saturu un kā perspektīvu atzīmējot STEAM pieeju izglītībā; par kultūras un mākslas izglītību kā instrumentu iekļaujošas sabiedrības izveidē, uzsverot digitalizācijas lomu pieejamības paplašināšanā, formālās un neformālās izglītības sasaistē un pašvadītas mācīšanās attīstīšanā; un rīcības virzienā mantojums un inovācijas, uzsverot nepieciešamību dažādu mantojuma veidu sinerģijai, izceļot Dziesmu un deju svētku tradīciju kā pārmantojamības labo praksi, kā arī kultūras mantojuma lomu veidojot izpratni par kultūru daudzveidību, akcentējot arī pirmiedzīvotāju valodu un kultūru nozīmi.

Pēc reģionālajām konsultācijām, 2023. gada rudenī UNESCO sagatavoja ietvardokumenta projektu, kuru pēc izstrādes nodeva dalībvalstīm papildināšanai un precizēšanai. Latvijas iesniegtie komentāri par projektu aicināja paplašināt sadaļu par kultūras pieejamību un nozīmi iekļaujošas izglītības stiprināšanā, īpaši domājot par bēgļu bērniem, kā arī sekmēt kultūras nozares profesionāļu sadarbību ar izglītības iestādēm, kā labo praksi minot programmu „Latvijas skolas soma”. UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumentu plānots pieņemt UNESCO Pasaules kultūras un mākslas izglītības konferencē (2024. gada 13.–15. februāris), kurā piedalīsies arī Latvijas pārstāvji.

Āzijas un Eiropas sanāksmes Ekspertu darba grupa par Ilgtspējīgās attīstības mērķiem un izglītību

Āzijas un Eiropas sanāksme (ASEM) ir starpvaldību process, kas izveidots 1996. gadā, lai veicinātu dialogu un sadarbību starp Āziju un Eiropu. Šobrīd tajā ir 53 valstis: 30 Eiropas valstis un 21 Āzijas valsts. 2021. gada ASEMME8 sanāksmes laikā ministri apstiprināja valstu apņemšanos sniegt ieguldījumu ANO Ilgtspējīgās attīstības mērķu īstenošanā, īpašu uzmanību pievēršot 4. mērķim „Kvalitatīva izglītība”. Viens no mehānismiem, lai to sasniegtu, bija ekspertu grupas par Ilgtspējīgās attīstības mērķiem un izglītību izveide. Latviju tajā pārstāv UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika.

2023. gadā notika divas ekspertu grupas tikšanās tiešsaistē. 2023. gada 10. februārī notika pirmā tikšanās, kurā galvenais uzsvars tika likts uz eksperta grupas nolikuma izstrādi un ekspertu grupas darbības termiņu līdz 10. ASEM ministru konferencei (ASEMME10) 2026. gadā. Diskutējot par ekspertu grupas mērķi un sasniedzamajiem rezultātiem, tika uzsvērts, cik svarīgi ir tas, lai

ieguvumi ir gan Āzijas, gan Eiropas valstīm, jo dažos gadījumos šiem diviem reģioniem izglītības jomā var būt dažādi mērķi. Tika izteiktas dažādas idejas sadarbībai, tostarp pieredzes apmaiņa IAM ieviešanā, institucionālās prakses kartēšana, atvērtās izglītības principi, skolotāju izglītība un profesionālā pilnveide u.c.

2023. gada 28. martā notika Ekspertu grupas otrā tikšanās. Tajā valstu pārstāvji dalījās pieredzē un prezentēja labās prakses piemērus Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā izglītībā. Sanāksmē uzstājās arī Baiba Moļņika, iepazīstinot ar Latvijas izglītības dokumentiem un stratēģijām, kuros ietverti IAM jautājumi, iezīmējot izaicinājumus un sasniegumus, kā arī minot labās prakses piemērus. Sanāksmē tika nolemts, ka līdz 2023. gada jūlija beigām valstis aizpildīs īpašu anketu par IAM iekļaušanu izglītības politikas dokumentos.

2023. gadā laikā UNESCO LNK pārstāvji attālināti piedalījās arī citos dažāda līmeņa UNESCO organizētos pasākumos (konferencēs, semināros, konsultācijās un darba grupās) visās UNESCO darbības jomās: izglītībā, zinātnē, kultūra, informācijā un komunikācijā. UNESCO LNK koordinēja un iesaistījās arī citu Latvijas valsts un pašvaldību institūciju un nevalstisko organizāciju līdzdalības nodrošināšanā dažāda līmeņa UNESCO starptautiskos pasākumos un piedalījās Latvijas pozīcijas sagatavošanā, tai skaitā, 2005. gada Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu dalībvalstu Ģenerālās konferences 9. sesijā un UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 45. sesijā.

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA

Lai informētu sabiedrību Latvijā un pasaulē par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK saziņā ar sabiedrību 2023. gadā izmantoja šādas sabiedrisko attiecību metodes un komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK interneta vietnē <https://www.unesco.lv/lv>;
3. regulāra komunikācija sociālo tīklu vietnēs <https://www.facebook.com/UNESCOLNK/> un http://twitter.com/#!/UNESCO_LNK, kā arī www.youtube.com/unescovideo;
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas;
5. informācijas publiskošana sadarbības partneru komunikācijas kanālos.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no informācijas kanāliem, lai īstenotu komunikācijas uzdevumus, ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē un dažādām ar UNESCO darbību saistītām aktualitātēm, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, 2023. gadā kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 68 preses relīzes (2022. gadā – 67 preses relīzes). UNESCO LNK sadarbības tīklu institūcijas, pašvaldības un citas partnerorganizācijas ir nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā, gan sagatavojot un izplatot ziņas par notikumiem, kas saistīti ar UNESCO un UNESCO LNK, gan publicējot sagatavotās ziņas to informatīvajos resursos – interneta vietnēs un sociālo tīklu vietnēs.

Kopumā plašsaziņas līdzekļos 2023. gadā, izmantojot resursa News.lv piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, konstatētas 467 publikācijas drukātajos un/vai interneta medijos, kur ziņots par UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm vai aktualitātēm vai arī pieminēts UNESCO vārds. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sastāda 39 publikācijas.

Plašsaziņas līdzekļi 2023. gada laikā vēstīja par kultūras un kultūras mantojuma, izglītības, medijpratības un zinātnes tēmām, atspoguļojot UNESCO LNK aktualitātes un jaunāko ziņojumu un pētījumu datus.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu iespēju ikvienam uzzināt par aktualitātēm un notikumiem, 2023. gadā UNESCO LNK turpināja uzturēt interneta vietni www.unesco.lv, kas darbojas Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietņu vienotajā platformā. UNESCO LNK mājas lapa pēc „Google Analytics” datiem 2023. gadā sasniegusi 60 535 skatījumus un 23 594 unikālās sesijas.

2023. gadā tika turpināta komunikācija sociālajos tīklos [Facebook.com](https://www.facebook.com/UNESCO_LNK) un www.twitter.com/UNESCO_LNK, regulāri publicējot UNESCO LNK ziņas par aktivitātēm Latvijā un ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs, pārpublicējot UNESCO un UNESCO LNK partneru ziņojumus, veidojot pasākumu tiešraides tiešsaistē un, izmantojot atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas kādai UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātei.

Sociālā tīkla vietnē [Facebook.com](https://www.facebook.com/UNESCO_LNK) UNESCO LNK lapā publicētajam saturam 2023. gadā sekoja 2293 (+302 lietotāji gada laikā) sociālā tīkla lietotāji (Total Page Likes), kuru skaits gada laikā pieaudzis par 302 lietotājiem. Savukārt sociālajā tīklā [Twitter.com/X.com](https://twitter.com/UNESCO_LNK) UNESCO LNK profila ierakstiem 2023. gadā sekoja 1028 lietotāji (+18 lietotāji gada laikā, 2022. gadā tie bija 1010).

2023. gadā sociālā tīkla vietnē Facebook.com UNESCO LNK lapā tika publicēti kopumā 470 ieraksti/publikācijas (2022. gadā – 436 ieraksti/publikācijas), sastādot mēnesī vidēji 39 ierakstus/publikācijas. No tām populārāko vidū pēc sasniegtās auditorijas (Reach rādītājs) un pēc apmeklētāju iesaistes (Like vai Share rādītāji) bija ieraksti/publikācijas par Pasaules skolotāju dienu ar saiti uz metodisko materiālu par kultūrpratību (virs 11 700), par Latvijas pārstāves Rūtas Muktupāvelas dalību UNESCO Starpvaldību komitejā par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (virs 10 300), par UNESCO ASP dalību 4. Pasaules kultūras mantojuma jauniešu simpozijā Grieķijā (virs 5900), par UNESCO LNK sadarbības tīklu konferenci „Kultūrpratība sadarbībai: kopīgas valodas meklējumos” (virs 3800), par izglītības akciju „Uzdāvinu dzejoli” (virs 3600), par R. Blaumaņa literāro konkursu (virs 2900), par UNESCO ģenerāldirektors vietnieka kultūras jomā Ernesto Otones vizīti Latvijā (virs 2800), par akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” noslēguma pasākumu un medijpratībai veltīto semināru pedagogiem (virs 2300), par dalību UNESCO Starpvaldību komitejā par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (virs 2300), par UNESCO Līdzdalības programmas projektu īstenošanu (virs 2200), par erudīcijas spēli Kuldīgā (virs 2100), par suitu kultūrtelpu UNESCO nedēļas 2023 ietvaros (virs 2000), par konsultatīvo padomi „Izglītība visiem” (virs 1700), par UNESCO Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (virs 1600), par akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” rezultātiem (virs 1500), par Pasaules ūdens dienu (virs 1500), par Digitālās bibliotēkas atklāšanu (virs 1500), par akciju „Apvidvārdu talka” (virs 1400), par UNESCO e-rīku mantojuma draudu izpēti (virs 1400), par Globālā izglītības monitoringa ziņojuma „Tehnoloģijas izglītībā” atklāšanas pasākumu Latvijā (virs 1300), par Lībiešu mantojuma dienu (virs 1100).

Sociālo tīklu vietņu ierakstu izpēte, vērtējot sekotāju iesaisti tajos, atklāj, ka par saistošākajiem un līdz ar to par populārākajiem ierakstiem sociālo tīklu lietotāji 2023. gadā atzinuši tos ierakstus, kuros ir pieejami praktiski noderīgi un izmantojami izglītojoši materiāli, kuros ir atspoguļota sadarbība ar citām partnerorganizācijām vai institūcijām, kā arī tos ierakstus, kuros ir vēstīts par UNESCO nedēļas 2023 aktivitātēm. Populārāko ierakstu vidū ierindojas arī publikācijas, kurās ir bagātīgs vizuālais materiāls – fotogalerijas un vizuāli uztverama informācija infografiku veidā. Sociālo tīklu augošo statistiku ievērojami veicina UNESCO LNK sadarbības partneru un tīklu institūciju izcelšana sociālos tīklos, palielinot šo ierakstu redzamību arī partneru sociālo tīklu vietņu profilos.

Līdz ar regulāru, proaktīvu, daudzveidīgu komunikāciju, 2023. gadā ir augusi UNESCO LNK īstenotās komunikācijas sasniegtā auditorija. Turpmākā darbības popularizēšanā UNESCO LNK vairāk strādās pie vizuāla un audiovizuāla satura veidošanas, piedāvāt praktiski izmantojamus un lejuplādējamus materiālus, kā arī centīsies iesaistīt komunikācijā un izcelt tēmu viedokļu līderus, tādējādi pastiprinot UNESCO LNK būtiskos vēstījumus dažādās mērķauditorijās gan savos komunikācijas kanālos, gan partnerorganizāciju komunikācijas kanālos.

UNESCO nedēļa Latvijā 2023

(2023. gada 14.–21. oktobris)

UNESCO nedēļa Latvijā norisinās ik gadu oktobrī kopš 2011. gada, tā iezīmējot 1991. gada 14. oktobri, kad Latvija tika oficiāli uzņemta UNESCO. UNESCO nedēļa ir platforma dažādu institūciju un nozaru sadarbībai, starptautiskas un nacionālas pieredzes, viedokļu un ideju apmaiņai, kā arī jaunu iniciatīvu īstenošanai, iedvesmojoties no UNESCO izceltajām vērtībām, gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā.

2023. gadā no 14. līdz 21. oktobrim UNESCO LNK ikvienu aicināja ielūkoties dažādās nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēs un praksēs Latvijā un novērtēt to nozīmi kopienai un visas sabiedrības noturības stiprināšanā, tā kopīgi svinot UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadienu. Konvencija parāda, ka kultūras mantojums līdzās pieminekļiem un priekšmetu kolekcijām ietver arī no senčiem mantotas un mūsdienu kopienās uzturētas tradīcijas, piemēram, svētku svinēšanu, zināšanas par dabu un visumu un amatniecības prasmes. Tādēļ UNESCO nedēļas vadmotīvs bija „No paaudzes paaudzē”, rosinot ne tikai izziņāt nemateriālo kultūras mantojumu, bet arī iesaistīties tā pārmantošanā. UNESCO nedēļu 2023 UNESCO LNK rīkoja sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru un kopienām, kuru mantojums iekļauts UNESCO un Latvijas nemateriālā mantojuma sarakstos.

Nedēļas laikā notika izglītojoša kampaņa „No paaudzes paaudzē” sociālo tīklu platformā „Facebook”, kurā UNESCO LNK iepazīstināja ar Konvenciju un nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos iekļautajiem elementiem starptautiski un Latvijā. Savukārt 20. oktobrī, ikvienam interesentam bija iespēja pārbaudīt savas zināšanas par nemateriālo kultūras mantojumu tiešsaistes erudīcijas spēlē „UNESCO viktorīna”, ko UNESCO LNK rīkoja sadarbībā ar erudīcijas spēļu rīkotāju „Lielā viktorīna”. UNESCO LNK aicināja ne vien piedalīties UNESCO nedēļas 2023 pasākumos, bet arī dalīties ar savu pieredzi, izmantojot mirklbirku #UNESCOnedēļa2023.

Publikācijas un informatīvie materiāli

Metodiskais materiāls jauniešu kultūrpratības veicināšanai

Metodiskais materiāls jauniešu kultūrpratības veicināšanai ir noderīgs palīglīdzeklis ikvienam pedagogam, kas ikdienā strādā ar jauniešiem formālajā un neformālajā izglītībā, kā arī ikvienam jauniešim, kas vēlas stiprināt savu kultūrpratību – prasmi atrast, saprast un izmantot informāciju par kultūras daudzveidību, novērtēt savu un citu kultūru vienojošās un atšķirīgās vērtības, kā arī kļūt par aktīvu kultūras procesu dalībnieku un veidotāju. Metodiskajā materiālā īpašs uzsvars likts uz pirmiedzīvotāju kultūru un valodu izcelšanu, īpaši Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu, dzīvā jeb

nemateriālā kultūras mantojuma iepazīšanu un kultūras daudzveidības un starpkultūru dialoga veicināšanu digitālajā vidē.

Metodisko materiālu izstrādāja UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības iniciatīvu centru un Daugavpils Universitātes pētniekiem un studentiem. Metodiskais materiāls sagatavots ar UNESCO Līdzdalības programmas finansiālu atbalstu. Ierosme tā sagatavošanai rasta UNESCO izstrādātajā mācību materiālā „*Domā kritiski, klikšķini atbildīgi! Medijpratīgi un informācijpratīgi pilsoņi*”.

Materiāli par medijpratību un informācijpratību

Papildinot 2022. gadā UNESCO LNK no angļu uz latviešu valodu tulkoto un sagatavoto metodisko materiālu „*levads medijpratības, informācijpratības un citos saistītajos jēdzienos*” skolotājiem un plašākam izglītotāju lokam par atbilstošām pieejām, metodēm, ierosmēm stundām, kas saistītas ar medijpratību, datu pratību un informācijpratību, 2023. gadā tika sagatavoti vairāki materiāli. To mērķis ir palīdzēt apgūt datpratību un pilnveidot informācijpratības prasmes, sniegt atbalstu pedagogiem darbam ar skolēniem izmantojot izglītojoši iesaistošus medijpratības materiālus. Ikvienam interesentam latviešu valodā bez maksas ir pieejams materiāls skolēniem „*Izzini medijpratību un informācijpratību!*”, kurā atrodami trīs praktiski uzdevumi dažādu vecumu skolēniem un *krustvārdu mīkla*, kura palīdzēs apgūt medijpratības terminoloģiju.

STRATĒĢISKIE MĒRĶI

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem”

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem” darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” nolikumā noteikti trīs rīcības virzieni:

- sekmēt mūžizglītības pieejamību visos izglītības līmeņos, tai skaitā atbalstot profesionālās un tehniskās izglītības pilnveidi, neformālā izglītībā un ikdienējās mācīšanās procesā apgūtu prasmju atzišanu, kā arī mērķtiecīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā;
- sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ko nodrošina izglītība, ilgtspējīgs dzīvesveids, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, miera un nevardarbības kultūra, globālais pilsoniskums un cieņa pret kultūras daudzveidību;
- veicināt iekļaujošu izglītību un attīstību veicinošu mācību vidi.

Lai sekmīgi īstenotu konsultatīvās padomes mērķus un rīcības virzienus, kā arī apspriestu Latvijai un visai pasaulei nozīmīgus izglītības dokumentus un problēmjautājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi sadarbības līgumu un saskaņā ar to UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme

„Sadarbība vardarbības novēršanai”

(2023. gada 21. jūnijs)

Pievērsoties jautājumiem par vardarbību jauniešu vidū izglītības iestādēs un ārpus tām, 2023. gada 21. jūnijā norisinājās *konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme*. Sanāksmei gatavojoties, tika veikta esošo dokumentu un ziņojumu analīze, tostarp sagatavots UNESCO

ziņojuma „Kas slēpjas aiz skaitļiem?” kopsavilkuma tulkojums no angļu uz latviešu valodu, kā arī apzinātas institūcijas, kas aktīvi strādā vardarbības problēmjautājumu risināšanā. Sanāksmē piedalījās vairāk nekā 30 dalībnieku, tostarp konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” locekļi un pieaicinātie eksperti no valsts un nevalstiskā sektora, augstākās izglītības iestādēm.

Sanāksmes dalībnieki guva ieskatu UNESCO ziņojumā „Kas slēpjas aiz skaitļiem?”, kas analizē vardarbības un bulinga iemeslus un izplatību izglītībā pasaulē, iepazīnās ar Izglītības un zinātnes ministrijas un Izglītības kvalitātes valsts dienesta sagatavoto informatīvo ziņojumu par emocionālās un fiziskās vardarbības izskaušanu un nepieļaušanu izglītības iestādē, kā arī uzklauzīja Labklājības ministrijas un Veselības ministrijas pārstāvju pieredzi un redzējumu par vardarbības mazināšanu izglītības vidē un sabiedrībā kopumā.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” locekļi un pieaicinātie eksperti diskutēja par to, kā veicināt koordinētu rīcību un stiprināt starpinstitucionālo sadarbību vardarbības novēršanai. Tika uzsvērtā prevencijas, īpaši agrīnās – jau pirmsskolas izglītības iestādēs, nozīme un efektīvu risinājumu meklēšana, lai vardarbība neturpinātos tālākajos izglītības posmos. Būtiski ir atbalstīt skolotājus, skolu personālu, kā arī vecākus, piedāvājot konkrētus rīcības algoritmus vardarbības prevencijai, atpazīšanai un risināšanai. Sanāksmē tika uzsvērts, ka vardarbība ir ne tikai skolas, bet sabiedrības problēma: ir jānovērš vardarbības normalizācija un jāveicina sadarbības kultūra.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Agrīnās prevencijas un intervences nozīme iekļaujošas izglītības nodrošināšanā” (2023. gada 25. oktobris)

2023. gada 25. oktobra *konsultatīvās padomes „Izglītība visiem”* sanāksme uzsvēra agrīnās prevencijas svarīgumu dažādos procesos un aicināja aktīvi piedalīties risinājumu veidošanā. Galvenais mērķis bija izcelt agrīnās prevencijas un intervences nozīmi iekļaujošas izglītības kontekstā, akcentējot sadarbību un sistēmiskus pieejas veidus, lai nodrošinātu bērnu labklājību un attīstību Latvijā. Sanāksmē piedalījās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” locekļi, pieaicinātie eksperti no valsts institūcijām un nevalstiskā sektora un izglītības iestādēm.

Sanāksmes dalībnieki tika iepazīstināti ar starptautiskiem dokumentiem, kuros uzsvērtā agrīnās attīstības nozīme indivīda un sabiedrības izaugsmē, uzklauzīja Valsts Kancelejas pārstāvja ziņojumu par agrīnu preventīvu atbalstu kā integrētu starpnozaru sistēmu un agrīnās preventīvās atbalsta sistēmas (APAS) izveidi. Ar prezentāciju par iekļaujošo izglītību pirmsskolā bērnu labbūtībai un attīstībai uzstājās Izglītības un zinātnes ministrijas un Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvji. Savukārt Latvijas Universitātes Pedagoģijas, Psiholoģijas un mākslas fakultātes ekspertes iepazīstināja ar agrīnās attīstības skrīninga instrumentu komplektu „BAASIK”, kas ļauj novērtēt bērna attīstības riskus un, sniedzot iespēju agrīni atpazīt problēmas, un veikt nepieciešamās intervences.

Sanāksme sniedza platformu diskusijai par izglītības un veselības aprūpes sektoru sadarbību, kā arī par sistēmiskiem uzlabojumiem agrīnās prevencijas un intervences jomā Latvijā. Diskusijas daļā eksperti pārrunāja pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja lomu, tam nepieciešamās prasmes, zināšanas un izglītību, kā arī sprieda par komandas darbu veiksmīgai agrīnās prevencijas nodrošināšanai. Galvenie ieteikumi ietvēra normatīvo regulējumu uzlabošanu, resursu piešķiršanu, atbalsta speciālistu apmācību un pakalpojumu pieejamības uzlabošanu.

UNESCO Globālais izglītības monitoringa ziņojums „Tehnoloģijas izglītībā”

UNESCO Globālie izglītības monitoringa ziņojumi tiek gatavoti kopš 2002. gada un tajos apkopota informācija par ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa – „Kvalitatīva izglītība” – īstenošanu. Ziņojuma galvenais uzdevums ir atspoguļot pieejamos datus un analizēt tos, lai skaidrotu progresu un atšķirības izglītībā dalībvalstīs, kā arī lai sniegtu ieteikumus, kas veicina dialogu un uzlabo politikas veidošanu. Ziņojuma autori ir neatkarīga starptautisku ekspertu komanda, kas izveidota UNESCO uzdevumā.

2023. gada UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojums „*Tehnoloģijas izglītībā*”, kura apakšvirsraksts ir „Rīks, bet ar kādiem noteikumiem?”, aicina valstis rūpīgi izvērtēt, kad tehnoloģijas ir piemērotas izglītībai. Tajā tiek pievērsta uzmanība tādiem jautājumiem kā tehnoloģiju ietekmei uz izglītības kvalitāti, tehnoloģiju pozitīvajām un negatīvajām ietekmēm vienlīdzīgu mācīšanās iespēju nodrošināšanā, priekšnoteikumiem, kas ietekmē tehnoloģiju efektivitāti, kā arī tam, vai tehnoloģiju lietošana ir ilgtspējīga un ilgtermiņā nodrošina nepieciešamās pamatprasmes un augstākā līmeņa prasmes. Ziņojumā uzsvērts, ka izglītības sistēmām vienmēr ir jānodrošina, ka izglītojamo intereses ir pirmajā vietā un digitālās tehnoloģijas tiek izmantotas mācīšanās atbalstam, bet neaizstāj cilvēku savstarpējās attiecības, mijiedarbību un zināšanu apmaiņu.

Latvijā UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojums „*Tehnoloģijas izglītībā*” tika atklāts 2023. gada 14. decembrī un ikviens to varēja vērot *pasākuma tiešraidē* – gan īpaši veidotā tiešraides vietnē, gan sabiedriskā medija portālā www.lsm.lv. Pasākuma ievaddaļā UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma vadītājs Manos Antoninis sniedza ieskatu 2023. gada ziņojuma galvenajās atziņās.

Turpinājumā sekoja diskusija „Kā efektīvi izmantot tehnoloģijas izglītības kvalitātes un pieejamības veicināšanā?”, kurā piedalījās Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministre un konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” priekšsēdētāja Anda Čakša, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes dekāne profesore Linda Daniela, valodas tehnoloģiju uzņēmuma „Tilde” līdzdibinātājs un valdes loceklis Andrejs Vasiljevs, Limbažu Valsts ģimnāzijas direktore un Neatkarīgās izglītības biedrības biedre Gunta Lāce, kā arī jaunais students un Latvijas Radio 5 personība Toms Putniņš. Diskusiju vadīja Ata Kronvalda fonda padomes loceklis Edgars Bērziņš.

Diskusijas centrā bija jautājumi par tehnoloģiju pieejamību un līdzsvaru starp tehnoloģiju izmantošanu un tradicionālām mācību metodēm, tika diskutēts par to, vai tehnoloģiju pieejamība var būt noteicošais faktors vienlīdzīgā prasmju attīstībā un kādas varētu būt risinājumu iespējas. Diskusijas dalībnieki uzsvēta, ka tehnoloģiju ieviešana ir jāveic gudri un saskaņoti, lai nodrošinātu efektīvu mācību procesu un pilnvērtīgu skolēnu iesaistīšanos. Tika izcelta nepieciešamība pēc saskaņotas sadarbības starp skolotājiem, uzņēmumiem un ministrijām, kur katra puse atbild par savu kompetences jomu, un vajadzība sagatavot skolotājus tehnoloģiju izmantošanai un piedāvāt atbilstošu atbalstu, neaizmirstot par skolēnu individuālajām vajadzībām.

Atklājot UNESCO Globālo izglītības monitoringa ziņojumu „*Tehnoloģijas izglītībā*” Latvijā, UNESCO LNK nodrošināja ziņojuma *kopsavilkuma tulkojumu latviešu valodā* un tā druka. Tāpat tika īstenota komunikācijas kampaņa un latviešu valodā tīrēts *informatīvs video* par ziņojumu.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programma *Sievietēm zinātnē*

2023. gadā turpinājās viena no ilggadīgākajām sadarbības programmām – L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programma Sievietēm zinātnē. Programmas mērķis ir atbalstīt zinātnieces, tostarp izcelt zinātnieču paveikto, lai tiktu mazināta dzimumu nevienlīdzība pētniecībā. Programmā aicinātas piedalīties zinātnieces, kas veic pētījumus datorzinātnē, informācijas un inženierzinātnēs, dabas un vides zinātnēs, matemātikā, fizikā un materiālzinātnēs.

L'ORÉAL un UNESCO starptautiskā programma Sievietēm zinātnē tika izveidota 1998. gadā, lai sniegtu atbalstu zinātniecēm dažādos karjeras posmos, dotu nozīmīgu ieguldījumu zinātnes attīstībā, un veicinātu dzimumu vienlīdzību zinātnes jomā. 2005. gadā programma tika uzsākta Latvijā, un šo gadu laikā atzinību par savu ieguldījumu zinātnes jomā ir saņēmušas 54 zinātnieces. Kopš 2017. gada programma tiek īstenota arī Igaunijā un Lietuvā, kur par sasniegumiem zinātnes jomā katrā valstī ir apbalvotas desmit zinātnieces. Baltijas programma Sievietēm zinātnē tiek īstenota sadarbojoties L'ORÉAL, Latvijas, Igaunijas un Lietuvas zinātņu akadēmijām un UNESCO nacionālajām komisijām.

No 2023. gada 7. februāra līdz 3. aprīlim visās trīs Baltijas valstīs norisinājās pieteikšanās ikgadējai L'ORÉAL un UNESCO jauno talantu programmai Sievietēm zinātnē. Kopumā programmai pieteicās 98 zinātnieces, tai skaitā 36 jaunās zinātnieces no Latvijas – 17 zinātņu doktoras un 19 doktorantes, iesniedzot augstas kvalitātes pētījumu projektus. Pēc rūpīgas visu pieteikumu izvērtēšanas, zinātniskā žūrija Latvijā piešķīra vienu balvu (7000 eiro apmērā) zinātniecei ar doktora grādu vecumā līdz 40 gadiem, kā arī divas balvas (katru 7000 eiro apmērā) saņēma doktorantes līdz 40 gadu vecumam doktora darba izstrādei.

2023. gadā L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programmas Sievietēm zinātnē balvu Latvijā saņēma šādas zinātnieces:

Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūta doktorante M.sc.ing. Katrīna Laganovska projektam par optisko īpašību un defektu izpēti segnetoelektriskos metālu oksīdos. Tas ļaus tālāk pētīt segnetoelektriskā lauka efekta tranzistorus, kas, veiksmīga un mērogojama rezultāta gadījumā, varētu tikt izmantoti nākamās paaudzes datoros, paverot iespējas veidot pavisam jaunu datoru arhitektūru.

Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centra pētniece doktorante M.sc.biol. Kristina Baho Santosa par pētījumu jaunas, neinvazīvas metodes izstrādei prostatas vēža diagnostikai, prognozei un uzraudzīšanai. Tā ļaus ātrāk un vienkāršāk iegūt datus par audzēja sekretēto RNS tipa biomarkieru klātbūtni vīriešu urīna un asins plazmas paraugos. Sagaidāms, ka šī pieeja veicinās agrīnu prostatas vēža diagnosticēšanu un samazinās mirstību no prostatas vēža.

Latvijas Organiskās sintēzes institūta vadošā pētnieces ķīmijas doktores Dr.chem. Lienes Grigorjevas pētījumā tiek izstrādātas organisko vielu iegūšanas metodes, kuras izmanto videi un cilvēkam nekaitīgus un lētus katalizatorus, tādējādi ļaujot ātri un ērti iegūt dažādus vērtīgus savienojumus. Inovatīvā metodoloģija ne tikai sekmēs jau zināmu vērtīgu savienojumu, piemēram, zāļvielu iegūšanu, bet arī paplašinās ķīmiķu iespējas atklāt jaunas, līdz šim vēl neizpētītas vielas.

2023. gads programmas Sievietēm zinātne darbībā bija iezīmīgs arī ar to, ka pirmo reizi ikgadējā programmas noslēguma ceremonija un balvas pasniegšana septiņām Baltijas valstu zinātniecēm notika Igaunijā un tā tika rīkota Igaunijas Zinātņu akadēmijā. Pasākumā piedalījās balvas laureātes, Baltijas valstu zinātņu akadēmiju un UNESCO nacionālo komisiju pārstāvji, augstskolu un zinātnisko institūciju darbinieki. Noslēguma ceremoniju bija iespējams vērot arī [tiešsaistē](#).

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai

Izglītības ilgtspējīgai attīstībai (IIA) mērķis ir dot iespēju ikvienam pieņemt informētus lēmumus un atbildīgi rīkoties vides integritātes, ekonomiskās dzīvotspējas un taisnīgas sabiedrības nodrošināšanai tagadējām un nākamajām paaudzēm. Tā pilnveido cilvēku zināšanas par to, kā aktīvi līdzdarboties, veidojot taisnīgāku un ilgtspējīgāku pasauli. Tā palīdz sabalansēt vides, sabiedrības un ekonomikas dažādās vajadzības un pievēršas dažādām nozīmīgām tēmām, tostarp klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, katastrofu risku samazināšanai, ilgtspējīgam patēriņam, nabadzības izskaušanai.

2019. gadā UNESCO Ģenerālajā konferencē pieņēma globālo rīcības programmu – „*Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030*”, kas aicina veidot ciešāku saikni starp izglītību un ilgtspējīgas attīstības mērķiem un izcelt izglītības nozīmi visu globālo mērķu sasniegšanā. Saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada sadarbības līgumu UNESCO LNK koordinē rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” iniciatīvu ieviešanu Latvijā, īstenojot dažāda veida pasākumus.

2023. gadā UNESCO dalībvalstis, tai skaitā arī Latvija, tikai aicinātas izstrādāt un īstenot valstu IIA iniciatīvas, kas ir nacionāla mēroga dokuments un ietver nacionālā līmeņa aktivitāšu, politiku, mērķu, pārvaldību apkopojumu un IIA rīcības plānu. Sadarbībā ar Vidzemes Augstskolas UNESCO katedru „Biosfēra un cilvēks” tika sagatavots vispārīgs ieskats IIA situācijā Latvijā, veicot IIA jomā Latvijā iesaistīto pušu shematisko kartējumu, izstrādājot aptaujas anketu par IIA īstenošanu Latvijā un veicot valsts, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un ekspertu anketēšanu, apstrādājot iegūtos rezultātus un sagatavojot rekomendācijas Latvijas nacionālās iniciatīvas tālākai sagatavošanai.

Ieskats IIA situācijā Latvijā tika sagatavots, balstoties uz īpaši izstrādātas novērtējuma aptaujas anketas rezultātiem, kurā piedalījās pirmsskolas izglītības iestādes, pamatskolas, vidusskolas, ģimnāzijas, arodskolas, augstākās izglītības iestādes, mūžizglītības pakalpojumu sniedzēji, dabas un vides izglītības centri, pašvaldību izglītības pārvaldes, nevalstiskās organizācijas, valsts pārvaldes institūcijas un citas organizācijas. Aptaujas anketa tika izstrādāta ņemot vērā UNESCO IIA tīkla sagatavotās vadlīnijas un IIA iesaistīto pušu kartēšana tika veikta, apzinot potenciālās iesaistītās puses, kuras līdz šim ir bijušas aktīvas šajā jomā, kā arī atzīmētas iesaistītās puses, kuras savā darbībā īsteno IIA. Kartējums ir nākotnē papildināms, apzinot plašāku iesaistīto institūciju loku. Tāpat Latvijas pārstāvji piedalījās pirmajā *Globālajā Izglītības ilgtspējīgai attīstībai tīkla sanāksmē* Japānā (2023. gada 18.–20. decembris), kurā diskutēja par valstu iniciatīvu izstrādi, darba un fokusa grupu izveidi, iesaistīto pušu kartēšanu, reģionālo sadarbību, kā arī darbu ar IIA prioritārajām darbības jomām.

Starpnozaru seminārs „Klimats, kultūra, dzīves kvalitāte”

(2023. gada 15. februāris)

2023. gada 15. februārī Latvijas Republikas Saeimā notika starpnozaru seminārs „Klimats, kultūra, dzīves kvalitāte”, kurā Latvijas un ārvalstu kultūras un dabaszinātņu eksperti, politikas plānotāji un kultūras mantojuma profesionāļi diskutēja par klimata pārmaiņu izaicinājumiem un kultūras lomu to risināšanā un dzīves kvalitātes veidošanā. Semināru rīkoja UNESCO LNK, Latvijas Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde un ICOMOS Latvija sadarbībā ar Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju, Saeimas Sociālo un darba lietu komisiju, Latvijas Nacionālo bibliotēku, Francijas institūtu Latvijā un Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāti. Semināru finansiāli atbalstīja Valsts Kultūrkapitāla fonds.

Seminārs tika atklāts ar Saeimas priekšsēdētāja un UNESCO ģenerāldirektors vietnieka kultūras jautājumos Ernesto Ottones uzrunām. Tālāk darbs norisinājās četrās tematiskās daļās: „Klimats un kultūrpolitika”, kas pievērsās kultūras lomai klimata pārmaiņu izaicinājumu risināšanā, „Klimats un kultūrvēsturiskā vide” par materiālā kultūras mantojuma potenciālu klimata izaicinājumu kontekstā un vietējo kopienu iesaisti ilgtspējīgā vides attīstībā, „Klimats, kultūra un vide” skatīja kultūras un dabas mantojumu kontekstā ar klimata pārmaiņām un to ietekmi uz dabas procesiem, sistēmām un pilsētvidi, „Klimats un nemateriālais kultūras mantojums” pievērsās jautājumiem, kā klimata un vides pārmaiņas ietekmē tradīcijas. Katrā tematiskajā daļā tika atklāts tēmas starptautiskais un teorētiskais konteksts, sniegta Latvijas situācijas analīze un pieredzes stāsti, kā arī notika diskusija. Semināru varēja vērot arī tiešsaistē un ikvienam interesentam ir pieejams arī tā *ieraksts*.

Papildus semināram sadarbībā ar Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāti tika rīkota studentu darbnīca. Studenti no dažādām Latvijas augstskolām pēc iepriekš izstrādātas metodikas izvirzīja savus secinājumus semināra apakštēmās, papildus pievienojot atziņas attiecībā uz zināšanu sabiedriskošanu par klimata un kultūras tēmu.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

UNESCO kultūras konvenciju popularizēšana

1972. gadā pieņemtā *Konvencija par kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu* un *UNESCO Pasaules mantojuma saraksts* ir redzamākais organizācijas darbības ietvars kultūras jomā. Nozīmīga Konvencija iezīme ir tā, ka tā vienā dokumentā apvieno dabas aizsardzību un kultūras vērtību saglabāšanu, kā arī izceļ vajadzību saglabāt starp tām līdzsvaru. UNESCO veidotais Pasaules mantojuma saraksts apkopo pasaulē vēsturiski, mākslinieciski un zinātniski nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas. Latvija var lepoties, ka tajā iekļauts Rīgas vēsturiskais centrs, novērtējot tā viduslaiku un vēlāko laiku pilsētībūvnieciskā struktūru, koka arhitektūru un izcilos jūgendstila paraugus, kā arī izcilās ģeodēzisko uzmērījumu sistēmas „Strūves ģeodēziskais loks” divi punkti Jēkabpilī un Sestukalnā. Izcilas kultūras un dabas vērtības atrodamas arī UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā: Grobiņas arheoloģiskais ansamblis, Daugavas loki un Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku.

2023. gads bija īpaši nozīmīgs ar to, ka Pasaules mantojuma sarakstā tika iekļauta **Kuldīgas vecpilsēta**, atzīstot un novērtējot tās unikālo vērtību arī pasaules mērogā. Lēmums tika pieņemts UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 45. sesijā, kas no 2023. gada 10. līdz 25. septembrim norisinās Saūda Arābijā.

Ceļš uz UNESCO Kuldīgai bijis ļoti apjomīgs process vairāk nekā 20 gadu garumā, kas realizējies ar augstu pievienoto vērtību – mantojuma pārvaldības sistēmas radīšanu, kultūras mantojuma vietu zinātnisko izpēti un sakārtošanu, sabiedrības izglītošanu mantojuma aizsardzības jautājumos, kā arī apbūves noteikumu sakārtošanu. Šajā laikā tapis arī Kuldīgas restaurācijas centrs un izveidota atbalsta programma, kas sargā vēsturisko apbūvi – viss paveiktais radījis priekšnoteikumus Kuldīgas vecpilsētas iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā. Kuldīga universālā vērtība pilnībā ataino tradicionālo Baltijas valstu arhitektūru, sapludinot latviešu un vācu tradīcijas. Īpaši labi saglabājusies 13.–18. gadsimtā izveidojusies pilsētas struktūra, harmoniska pilsētvide un gleznainā upes ielejas ainava ir skaidra liecība par tradicionālajām apdzīvotajām vietām reģionā.

2023. gada 6.–7. oktobrī Kuldīgas pašvaldība rīkoja svinības par godu Kuldīgas vecpilsētas iekļaušanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, kurā piedalījās arī UNESCO LNK ģenerālsekrētāre Baiba Moļņika un Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte. Svinību laikā tika rīkotas arī tematiskās darbnīcas ar mērķi veicināt Kuldīgas iedzīvotāju un viesu informētību par Kuldīgas vecpilsētas starptautisko un vietējo nozīmi un turpmākām pilsētas saistībām un attīstību. UNESCO LNK pārstāvji sniedza informatīvas prezentācijas un vadīja erudīcijas spēli par UNESCO Konvenciju par pasaules mantojuma kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu un Pasaules mantojuma sarakstu.

2023. gada laikā UNESCO LNK arī regulāri sadarbojās ar UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas Nacionālajā sarakstā iekļauto kultūras un dabas mantojumu vietu pārvaldniekiem un piedalījās to rīkotajās aktivitātēs un pasākumos, kas veicina Latvijas nomināciju vērtību vietējā un starptautiskā mērogā.

2023. gadā UNESCO LNK līdzdarbojās **Konvencijas par kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu Latvijas periodiskā ziņojuma sagatavošanā**. Periodiskais ziņojums ietver informāciju par Konvencijas dalībvalstu pieņemtajiem tiesību aktiem, administratīviem noteikumiem un dažāda līmeņa pasākumiem, kas veikti Konvencijas īstenošanai, tostarp arī par valstu teritorijās esošo Pasaules mantojuma vietu saglabāšanas stāvokli. Ziņojuma sagatavošanu koordinēja Konvencijas Latvijas kontaktpunkts – Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, un tas tika sagatavots sadarbībā ar Pasaules mantojuma vietu – Rīgas vēsturiskā centra un Strūves ģeodēziskā loka pārvaldniekiem – Rīgas Pilsētas attīstības departamentu un Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūru.

2023. gadā tika atzīmēta *UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu* 20. gadadienu. Konvencija ir nozīmīgākais starptautiskais ietvars nemateriālā kultūras mantojuma definēšanai un saglabāšanai. Tās mērķis ir saglabāt nemateriālo kultūras mantojumu un veicināt daudzveidīgas mantojuma izpausmes un savstarpēju cieņu starp to kopienām. Dzīvais jeb nemateriālais kultūras mantojums ietver paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu.

UNESCO LNK Konvencijas 20. gadadienu veltīja savu ikgadējo tiešsaistes un klātienē aktivitāšu programmu – **UNESCO nedēļu 2023 ar tēmu „No paaudzes paaudzē”**. To no 2023. gada 14.–20. oktobrim UNESCO LNK rīkoja sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru un kopienām, kuru mantojums iekļauts UNESCO un Latvijas nemateriālā mantojuma sarakstos. UNESCO nedēļas laikā notika izglītojoša kampaņa sociālo tīklu platformā „Facebook”, kurā UNESCO LNK iepazīstināja ar Konvenciju un nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos iekļautajiem elementiem starptautiski un Latvijā un citas aktivitātes. 17. oktobrī – Konvencijas jubileja dienā tika publiskots UNESCO LNK un Latvijas Nacionālā kultūras centra nemateriālajam kultūras mantojumam veltīts *video*, kurā atrodama informācija par dažādām dzīvā jeb nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēm un praksēm pasaulē un Latvijā.

Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma vērtības, kas izpelnījušās starptautisku novērtējumu un iekļaušanu *UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā*, ir Dziesmu un deju svētku tradīciju Latvijā, Lietuvā un Igaunijā (2008. gads), kā arī Gaujas plostnieku amata prasmes, kas ir daļa no sešu valstu kopīgas nominācijas „Koku pludināšana” (2022. gads). Savukārt 2009. gadā, novērtējot nepieciešamību saglabāt Suitu kultūrtelpu, tā tika iekļauta *UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā*. Vienlaikus Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma vērtību izcelšanai un atzīšanai ir izveidots arī *Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saraksts*.

Visa gada laikā UNESCO LNK arī regulāri sadarbojās institūcijām, kas Latvijā atbildīgas par nemateriālo kultūras mantojumu un piedalījās UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma starptautiskajos un nacionālajā sarakstā iekļauto kultūrtelpu rīkotajos pasākumos, piemēram, starptautiskajā konferencē „UNESCO atzīta Eiropas nemateriālā kultūras mantojuma labās prakses piemēri”, ko rīkoja Etniskās kultūras centrs „Suiti” un Vidzemes lībiskās kultūrtelpas rīkotajos pasākumos par lībiešu mantojumu.

UNESCO LNK atbalstīja **sociālo iniciatīvu „Balsu talka”**, kas tika īstenota visu 2023. gadu ar mērķi apkopot daudzveidīgus latviešu valodas runas paraugus un to transkripcijas, izveidojot atvērtu un brīvi pieejamu latviešu valodas runas, tostarp ar izlokšņu iezīmēm un akcentiem, datu kopu vismaz 100 stundu apjomā. Līdztekus tam šī ir arī kultūrvēsturiski nozīmīga iniciatīva, jo Latvijā un diasporā ierunātie balsu paraugi tiks saglabāti un nodoti nākamajām paaudzēm. „Balsu talka” tiek īstenota Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna projektā „Valodu tehnoloģiju iniciatīva”, sadarbojoties LU Matemātikas un informātikas institūtam, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtam un Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācijai. Sociālā iniciatīva turpināsies arī 2024. gadā.

2023. gadā Latvija atkārtoti tika ievēlēta *UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu* Starpvaldību komitejā. 2005. gadā pieņemtās Konvencijas pamatā ir UNESCO ideja par starpkultūru dialoga un sapratnes veicināšanu tautu un nāciju starpā, veidojot un īstenojot pārdomātu un mērķtiecīgu kultūrpolitiku. Konvencija tiecas pilnveidot kultūras koncepta izpratni, aicinot valstis formulēt savu kultūras identitāti, un nodrošināt labvēlīgu vidi tās pastāvēšanai un attīstībai. Konvencijas darbības galvenie virzieni ir mākslinieku un radošo personu darba apstākļu un nodarbinātības problēmu risināšana, nevalstisko organizāciju un pilsoniskās sabiedrības iesaiste kultūrpolitikas procesos, labvēlīgas vides veidošana brīvai kultūras preču un pakalpojumu radīšanai un izplatīšanai starptautiski, tajā skaitā radošo industriju attīstībai.

Latvija sekmīgi darbojusies Konvencijas Starpvaldību komitejā jau laika periodā no 2017. gada līdz 2021. gadam, un 2023. gadā tika pieņemts UNESCO LNK Asamblejas lēmums par atkārtotu kandidēšanu. UNESCO LNK līdzdarbojas Kultūras ministrijas un iesaistīto ekspertu pozīciju sagatavošanā, un 2023. gada jūnijā Konvencijas Ģenerālā asambleja apstiprināja Latvijas kandidatūru. Latvijas pārstāve starpvaldību komitejā tāpat kā iepriekšējā periodā ir Latvijas Rektoru padomes priekšsēdētāja, Latvijas Kultūras akadēmijas rektore Rūta Muktupāvela.

Kultūras loma ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā

2022. gada septembrī notika UNESCO pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konference *MONDIACULT 2022* ar mērķi rosināt dalībvalstis diskutēt par kultūrpolitikas mūsdienu globālajiem izaicinājumiem, jo īpaši saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un digitālo transformāciju. Konference bija nozīmīgs globāls pasākums, kurā tika noteiktas nākotnes perspektīvas kultūrpolitikā turpmākajām desmitgadēm. Konferencē noslēgumā tika pieņemta *Noslēguma deklarācija*. Deklarācijā izteikta apņemšanās stiprināt kultūras politikas jomu, uzlabot saikni starp kultūras un izglītības politikām, cīnīties pret nelegālu kultūras vērtību apriti, integrēt radošumu kultūras mantojuma diskusijās par klimata pārmaiņām un stiprināt radošās industrijas. Deklarācijā uzsvērti riski, ko kultūrai rada bruņoti konflikti un nosodīta apzināta kultūras mantojuma objektu izmantošana un iznīcināšana militāros konfliktos. Deklarācija aicina UNESCO izcelt kultūras jomu ilgtspējīgas attīstības mērķos pēc 2030. gada.

2023. gada 16. jūnijā notika **UNESCO LNK Asamblejas sēde**, kurā uzmanība tika veltīta kultūrai ANO ilgtspējīgas attīstības mērķos līdz 2030. gadam un šo mērķu sasaisti ar Latvijas kultūrpolitiku un ieviešanas iespējām Latvijā. UNESCO LNK Asambleja atzinīgi novērtēja MONDIACULT 2022 noslēguma *deklarāciju* un pieņēma lēmumu veicināt kultūras kā globāla sabiedriskā labuma aizstāvību, īpaši uzsverot kultūras nozīmi sociālajā attīstībā, ekonomikas izaugsmē, vides ilgtspējā un miera nodrošināšanā. UNESCO LNK 2023. gadā nodrošināja regulāru informācijas apmaiņu un konsultatīvu atbalstu attiecīgajām nozaru ministrijām un ekspertiem saistībā ar UNESCO pozīciju un darbībām kultūras un ilgtspējīgas attīstības jomā.

2023. gada 29. septembrī Kultūras ministrija sadarbībā ar UNESCO LNK un Latvijas Kultūras akadēmiju rīkoja **semināru „Starpnozaru sadarbība ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā”**, kurā piedalījās nozaru ministriju pārstāvji. Seminārā Kultūras ministrijas pārstāvji uzstājās ar prezentāciju par tēmas starptautisko un nacionālo kontekstu, kā arī Latvijas kultūrpolitiku un pārnozaru dimensiju, savukārt UNESCO LNK pārstāvji iepazīstināja ar UNESCO kultūras politiku un MONDIACULT 2022 rezultātiem. Semināra otrajā daļā notika darbnīca politikas plānotājiem par IAM nozaru politikās, praksi, kā nozaru politikās iekļaut kultūras dimensiju un iespējamām šķēršļiem nozaru sadarbībā. Darbnīcu vadīja Latvijas Kultūras akadēmijas pārstāves valsts pētījumu programmas projekta „Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturēspējai un ilgtspējai” ietvaros.

Lai veicinātu Latvijas muzeju, bibliotēku, arhīvu un galeriju partnerību un kapacitāti darbā ar kopienām un iesaisti Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā, Latvijas Muzeju biedrība un Latvijas Bibliotekāru biedrība sadarbībā ar British Council pārstāvniecību Latvijā un UNESCO LNK 2023. gada nogalē uzsāka **apmācību kursu „Mēs savai kopienai”**. Apmācību cikla mērķis ir sniegt teorētiskas zināšanas un bagātinošu pieredzi, lai iedrošinātu kultūras un atmiņas institūciju speciālistus veidot pozitīvas pārmaiņas savās kopienās, iesaistot dažādus kopienu pārstāvjus un veicinot kopienu saliedētību. Piecās nodarbībās līdz 2024. gada 15. janvārim, kas notiek gan klātienē, gan attālināti dalībniekiem ir iespēja iegūt teorētiskās zināšanas un prasmes kā veicināt izpratni par dažādību kā vērtību, sekmēt redzējumu par dialoga nozīmi kopienu attīstībā, apzināties sevi un citus kā resursu kopienu attīstībā un radīt risinājumus kopienu izaicinājumiem. Pēc apmācību noslēguma 2024. gadā to dalībniekiem tiks sniegta iespēja piedalīties projektu konkursā, pretendējot uz finansējumu vietējas nozīmes projektu ieviešanai, kas stiprina vietējo kopienu sadarbību demokrātijas stiprināšanā un pilsoniskās iesaistes veicināšanā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

Lai sekmētu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un stāstniecības nozīmīgo lomu, UNESCO LNK 2009. gadā izveidoja bibliotēku tīklu „Stāstu bibliotēkas”, kura mērķis ir veicināt stāstīšanas tradīciju kā nemateriālā kultūras mantojuma nozīmīgas daļas pārmantošanu Latvijā. Tīkls ir īpaša Latvijas bibliotēku sadarbības un pieredzes apmaiņas platforma, kuras ietvaros tiek īstenotas plaša tematiskā loka kultūras mantojumam un stāstniecības tradīcijai veltītas aktivitātes. 2023. gadā tīklā darbojās 32 bibliotēkas visā Latvijā, kas veidoja savas stāstīšanas tradīcijai veltītas aktivitātes sadarbojās savā starpā, un piedalījās UNESCO LNK rīkotajos pasākumos.

2023. gada 20. martā notika UNESCO LNK rīkots **seminārs „Identitātes ainavas: antroponīmu stāsti”**, kurā tīkla „Stāstu bibliotēkas” pārstāvji un stāstnieki pārrunāja 2022. gadā īstenotās aktivitātes un nākotnes ieceres, īpaši pievēršoties jaunām idejām, kā izzināt, vākt un vienotā kolekcijā uzglabāt antroponīmu (vārdu un uzvārdu) stāstus.

2023. gadā turpinājās arī UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” darbības ietvaros iedibinātā **reģionālo stāstnieku festivālu** tradīcija. No 28. līdz 29. aprīlim Kuldīgā notika XVI Kurzemes stāstnieku festivāls „Ziv zup”, kas bija veltīts tēmai „Koks”. No 4. līdz 5. augustam Augšdaugavas novada Naujenes un Višķu pagastā notika VIII Latgales stāstnieku festivāls „Omotu stuosti”, kura tēma bija „Vecticībnieku garīgā un sadzīves kultūra Latvijas kultūras kontekstā”. Festivāla laikā bija iespēja iepazīt Latgales vecticībnieku kopienu garīgo dzīvesziņu, senos amatus, sadzīves tradīcijas un kultūras norises.

2023. gada 14. decembrī UNESCO LNK un Latvijas Stāstnieku asociācija sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru un Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtu rīkoja gadskārtējo Latvijas stāstnieku konferenci. **VIII Latvijas stāstnieku konference „Identitātes dinamika starp es un mēs: stāsts kā sociālās iesaistes rīks”** mērķis bija rosināt līdzdalību savas kultūrtelpas apzināšanā un bagātināšanā, veicinot kopienas locekļu dialogu – kā, rīku izmantojot, stāstu. Konferences tēma vārda un uzvārda stāsti katru dalībnieku uzrunāja personiski un vārdu, uzvārdu, dzimtu stāsti ir lieliska iespēja veicināt stāstīšanas tradīciju uzturēšanu un tālāknodošanu, tādējādi saglabājot ne tikai stāstītprasmi kā kultūras mantojuma daļu, bet arī veicinot vietējās kopienas saliedētību, savstarpēju dialogu un uzticēšanos. Konferences dalībnieki bija stāstnieki un stāstu pasākumu rīkotāji, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki, pašvaldību kultūras darbinieki, nevalstisko organizāciju pārstāvji, Latvijas stāstnieku festivālu organizatori un iesaistītie partneri, folkloras kopu vadītāji un skolotāji. Dalībnieki iepazinās ar dažādiem ekspertu priekšlasījumiem, uzklauzīja Latvijas stāstnieku pieredzes stāstus par aktivitātēm, kas palīdz stiprināt un saliedēt kopienas dažādās Latvijas kultūrtelpās un diskutēja par nākotnes iecerēm. Pasākuma noslēgumā tika prezentēts ieskats Latvijas Okupācijas muzeja videoliecību kolekcijā un jaunajā ekspozīcijā.

Globālā pilsoniskuma izglītības aktivitātes

Starptautiskajā izglītības akcijā „*Pasaules lielākā mācību stunda*” ik gadu tiek padziļināti aplūkoti kāda no ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķos izceltajām pasaules problēmām, kurām kopīgi tiek meklēti risinājumi, piemēram, straujā bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, klimata pārmaiņas un ar tiem saistītie sabiedrības un vides izaicinājumi, neilgtspējīgas pārtikas ķēdes, pandēmijas u.c. Stundas aicina uz pilsonisko līdzdalību un ikviena cilvēka potenciāla un spēju apzināšanos, risinot globāli nozīmīgus jautājumus.

2023. gadā jau astoto reizi skolas visa pasaulē tika aicinātas iesaistīties starptautiskajā izglītības akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda”, un rīkot stundas, kas veltītas ilgtspējīgas attīstības tēmu iepazīšanai. Mācību stunda „Puslaika apspriede” aicināja skolēnus sagatavot stratēģiju un rīcības plānu, lai sasniegtu ilgtspējīgas attīstības mērķus, savukārt otra stunda „Kļūsti par faktu meistaru!” pēc „puslaika” pārrunātā, aicināja skolēnus spert nākamo soli un kļūt par faktu meistariem, kuri izmanto informāciju, lai īstenotu pārmaiņas.

Latvijā akcijas norisi koordinē UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Latvijas Vides aizsardzības fonda Ekoskolu programmu un tās atklāšanas pasākums notika 2023. gada 13. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Pasākuma dalībnieki tika iepazīstināti ar akcijas tēmām un īstenošanas termiņiem. Atklāšanas vieta un laiks tika izraudzīts ar mērķi pēc iespējas plašāk uzrunāt akcijas galveno mērķauditoriju – skolotājus un skolēnus, kas darbojas Ekoskolu tīklā, UNESCO asociēto skolu tīklā un citos vides un ilgtspējīgu veicinošos izglītības projektos. Tādējādi stundas īstenošanai jau ir zināšanu un prasmju kopums, kas ļauj kvalitatīvi iesaistīties akcijā un sniegt pienesumu tās mērķu sasniegšanai.

2023. gada akcijas dalībnieku sniegtā novērojama izteikta daudzveidība Ilgtspējīgas attīstības mērķu faktu, statistikas un veikumu izpētē. Akcijā piedalījās visas vecuma grupas, skolēni darbojās gan klasēs, gan ārpus skolas, veidoja simulācijas, apritīgi izmantoja materiālus, kā arī izmantoja tehnoloģijas stundu izveidē. 2023. gadā akcijā piedalījās sešpadsmit skolas dažādās Latvijas vietās – Kuldīgā, Priekulē, Jūrmalā, Rīgā, Brocēnos, Saldū, Vecumniekos, Limbažos, Cēsīs, Jēkabpilī, Riebiņos, Rēzeknē, Daugavpilī. Pasaules lielākajā mācību stundā ilgtspējīgas attīstības

mērķu izzināšanai un kļūšanai par faktu meistariem pievērsās kopumā 32 klases, tostarp UNESCO Asociēto skolu tīkla dalībsskolu pārstāvji.

Akcijas noslēgums norisinājās 2023. gada 7. decembrī seminārā „Kā runāt par medijpratību un informācijpratību ar skolēniem? ietvaros. Tika prezentēts akcijas [kopsavilkumu par 2023. gadu](#), izceļot interesantākos stundu plānus, daloties atziņās, ka arī sveiktas skolas un pedagogi, kuri īstenoja stundu plānus. Ikvienam interesentam pieejami arī [2023. gada materiāli](#).

„ANO modelēšanas spēle” ir starptautisks izglītības projekts, kas informē jauniešus par ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, iepazīstina ar ANO sistēmu, UNESCO un citu ANO aģentūru darbu. Projekta mērķis ir iesaistīt jauniešus pasaules problēmu risināšanā un attīstīt līderības, sadarbības, argumentācijas un retorikas prasmes. Līdzdalība projektā dod iespēju jauniešiem mācīties diplomātijas valodu un uzvedību, apgūt lēmumu pieņemšanas mehānismu, gūt sapratni par politisko un ekoloģisko procesu norisi pasaulē, kā arī izzināt, kāda ir mediju vara un loma globālo procesu atspoguļošanā. Latvija šajā projekta piedalās kopš 2016. gada un dalību tajā koordinē UNESCO LNK.

2023. gadā ANO modelēšanas spēle norisinājās 27.–30. aprīlī Igaunijā un tajā piedalījās 70 dalībnieki no Lietuvas, Igaunijas, Ukrainas, Latvijas un Somijas. Latviju pārstāvēja 13 jaunieši no UNESCO asociētajām skolām – Brocēnu vidusskolas, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma, Ādažu Brīvās Valdorfa skolas, Jaunsilavas pamatskolas un Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas.

2023. gada ANO modelēšanas spēles tēmas un aktuālie apspriežamie jautājumi bija: izglītības nodrošināšana sievietēm un meitenēm bēgļu nometnēs; pārejas uz „zaļo enerģiju” veicināšana un Dienvidķīnas jūras teritoriālo strīdu risinājumi. Katrs dalībnieks pārstāvēja kādu no pasaules valstīm un pirms ierašanās iepazīna situāciju, jautājumu aktualitāti un to konkrēto risinājumu. Pasākuma laikā aktīvi darbojās arī mediju komiteja, kuras tēma bija „Propaganda informācijas kara laikmetā”. Mediju padomdevēji bija praktizējoši žurnālisti, kuri jauniešus iepazīstināja ar mediju darba specifiku, mācīja piesaistīt auditoriju un pasniegt informāciju uzrunājošā un saistošā veidā. Noslēgumā tika apbalvoti labākie dalībnieki katrā no jomām. Savukārt skolotāji, kas palīdzēja jauniešiem sagatavoties pasākumam, pasākuma laikā varēja iepazīties ar metodēm, kā ANO modelēšanas spēli izmantot mācību procesā.

2023. gadā UNESCO LNK iesaistījās **Eiropas Globālās izglītības tīkla salīdzinošā pārskata par globālo izglītību Latvijā** veidošanā. *Eiropas Globālās izglītības tīkls* (Global Education Network Europe) (turpmāk – GENE) ir Eiropas ministriju un aģentūru tīkls, kas ir atbildīgs par politikas veidošanu, finansējumu un atbalstu globālās izglītības jomā. Dalībvalstīm ir iespēja pieteikt salīdzinošā pārskata izstrādi par globālās izglītības attīstību valstī, ko veido starptautiska ekspertu komanda. Salīdzinošā pārskatīšanas procesa mērķis ir uzlabot globālo izglītību nacionālā līmenī Eiropas valstīs un dalīties ar mācībām starp tām.

2023. gadā tika uzsākta salīdzinošā pārskata sagatavošana par globālo izglītību Latvijā un GENE sekretariāts kopā ar speciālistiem no Īrijas un Kipras veica gan attālinātas, gan klātienēs konsultācijas ar dažādām iesaistītajām pusēm, tajā skaitā UNESCO LNK. UNESCO LNK konsultēja ekspertus par darbu dažādās tēmās, tai skaitā sadarbību ar UNESCO Asociētā skolu tīkla izglītības iestādēm Latvijā, veidojot izglītojošus seminārus un aktivitātes gan pedagogiem, gan skolēniem; par metodisko materiālo sagatavošanu lokalizējot globāli izstrādātos UNESCO materiālus un veidojot jaunus; par konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību, kas iekļauj plašu iesaistīto pušu pārstāvniecību un fokusējas uz Ilgtspējīgas attīstības mērķu iekļaušanu visos izglītības veidos un līmeņos; kā arī par darbu ar dažādu sociālu izglītības kampaņu organizēšanu. Salīdzinošais pārskats tiks publicēts un prezentēts 2024. gada pirmajā pusē.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

1992. gadā tika izveidota *UNESCO programma „Pasaules atmiņa”*, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma tiecas veicināt dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu ienākšanu valstu nacionālajās politikās, vairot izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, sekmēt tā pieejamību, atpazīstamību, kvalitatīvu satura veidošanu, kā arī institūciju starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā no Latvijas iekļauts: Dainu skapis (iekļauts 2001. gadā), Baltijas valstu kopīgā nominācija – Baltijas Ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības (iekļauts 2009. gadā), Vācijas, Beļģijas, Dānijas, Igaunijas, Polijas un Latvijas kopīgā dokumentārā mantojuma nominācija „Hanzas vēstures dokumenti” (iekļauts 2023. gadā) kā arī Polijas sagatavotā nominācija par Ļubļinas ūnijas noslēgšanas akta dokumentu (iekļauta 2017. gadā). 2009. gadā tika izveidots UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs un tā mērķis ir veicināt Latvijas nozīmīgākā dokumentārā mantojuma apzināšanu, saglabāšanu, pieejamību un atpazīstamību Latvijā un starptautiski. *Latvijas Nacionālajā reģistrā* pašlaik ir iekļautas 10 dokumentārā mantojums nominācijas. 2023. gadā UNESCO LNK sadarbojās ar Latvijas atmiņas institūcijām, kas iesaistītas programmā „Pasaules atmiņa” nodrošinot regulāru informatīvu un konsultatīvu atbalstu par dokumentārā mantojuma tēmām un līdzdarbojoties rīkotajos pasākumos.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā 2023. gadā tika iekļauta Vācijas, Beļģijas, Dānijas, Igaunijas, Polijas un Latvijas kopīgā **nominācija „Hanzas vēstures dokumenti”**, ko veido 21 dokuments. Tie ļauj izprast, kā Hanzas tirgotāju apvienība, ko veidoja aptuveni 200 pilsētu plašs tīkls, ietekmēja Ziemeļeiropas reģiona attīstību no 12. līdz 17. gadsimtam. Divi no nominācijas dokumentiem glabājas Latvijas Nacionālajā arhīvā – 1259.–1263. gada tirdzniecības līgums starp Novgorodu un vācu pilsētām, un Gotlandi un Novgorodas kantora noteikumi jeb šrāgas 1295. gada redakcijā. Šie dokumenti raksturo Hanzas ekonomikas organizāciju un darbības formas tās tirdzniecības ceļu tālākajā austrumu punktā – Novgorodā.

Ar mērķi iepazīt Hanzas vēstures aspektus 2023. gada 29. novembrī Latvijas Nacionālais arhīvs sadarbībā ar UNESCO LNK rīkoja **konferenci „Hanzas vēstures dokumenti – UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā”**. Konferencē bija iespējams uzzināt par UNESCO programmu „Pasaules atmiņa”, gūt priekšstatu, kā mainījušies uzskati par Hanzu, kāds ir Hanzas dokumentārais mantojums un kā tās vēsturi ir iespējams pavēstīt plašākai sabiedrībai. Konferencē piedalījās Latvijas arhīvu speciālisti un atmiņas institūciju darbinieki un to varēja vērot arī *tiešsaistē*.

2023. gadā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajam reģistram tika pieteikta **nominācija „Gulagā rakstītas vēstules uz bērza tāss (1940–1965)”**, kuru vairāku gadu garumā

sagatavoja atmiņas institūcijas Latvijā, Lietuvā, Polijā, Igaunijā un Ukrainā. Nominācijā, kas sagatavota sadarbībā ar visu piecu valstu UNESCO nacionālajām komisijām, tostarp ar UNESCO LNK, iekļauti 148 dokumenti, kas tapuši no 1940. līdz 1965. gadam iespaidīgajā padomju represiju sistēmā, ko pazīstam ar nosaukumu Gulags. Dokumentu kopumā ir vēstules, kas rakstītas uz bērza tāss, un citi politisko ieslodzīto vai izsūtīto personu dokumenti, kas glabājas 31 atmiņas institūcijā piecās valstīs. Latvijas vēstules, kas rakstītas uz bērza tāss, tiek glabātas 11 Latvijas muzejos – Tukuma muzejā, Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejā, Daugavas muzejā, Jēkabpils Vēstures muzejā, Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, Latvijas Okupācijas muzejā, Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejā, Rakstniecības un mūzikas muzejā, Talsu novada muzejā, Andreja Pumpura Lielvārdes muzejā un muzejā „Ebreji Latvijā”. Lēmums par nominācijas „Gulagā rakstītas vēstules uz bērza tāss (1940–1965)” iekļaušanu UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā gaidāms 2025. gada maijā.

Medijpratības un informācijpratības veicināšana

2023. gadā no 24. līdz 31. oktobrim notika ikgadējā *UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa*. Nedēļas mērķis ir veicināt medijpratības un informācijpratības attīstību dažādās sabiedrības vecuma grupās, lai uzlabotu cilvēku kritiskās domāšanas prasmes informācijas, mediju un tehnoloģiju jautājumos, kā arī sekmētu pilsonisko līdzdalību, pašizpausmi, ekonomisko attīstību un cīņu ar dezinformāciju un maldinošu informāciju. 2023. gada nedēļas tēma bija mediju un informācijas pratība digitālajā telpā, kā arī kolektīvā globālā darba kārtība. Latvijā *Pasaules medijpratības un informācijpratības* nedēļas norišu organizēšanā ir iesaistīta Valsts kanceleja, Kultūras ministrija, UNESCO LNK un citas organizācijas un tās laikā tika rīkoti dažādas aktivitātes.

Viens no nedēļas galvenajiem notikumiem bija pasākums „Medijpratības diena: kāpēc mācīt un mācīties?”, kas notika 2023. gada 26. oktobrī, un tā mērķis bija veicināt diskusijas, sarunas un dialogu par medijpratības mācīšanas nozīmību jauniešiem un piedāvāja skolotājiem, jaunsardzes instruktoriem un citiem jaunatnes darbiniekiem praktiskas metodes medijpratības mācīšanai.

2023. gada 7. decembrī UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Universitātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedru rīkoja **semināru pedagogiem „Kā runāt par medijpratību un informācijpratību ar skolēniem?”** Tā mērķis bija iepazīstināt ar metodēm un sniegt praktiskus padomus, kā veicināt bērnu un jauniešu kritisko domāšanu un pilnveidot spējas orientēties sarežģītajā digitālajā vidē un atšķirt uzticamu informāciju no dezinformācijas. Seminārā piedalījās pedagogi no visas Latvijas – gan UNESCO Asociēto skolu tīkla skolām, gan citām Latvijas izglītības iestādēm.

Seminārā notika interaktīva kritiskās domāšanas darbnīca „Kā atpazīt uzticamu informāciju?”, kas sniedza ieskatu mūsdienu mediju darbības tendencēs, aktuālajos rīkos informācijas pārbaudei un sociālo mediju lomu dezinformācijas izplatībā. Pedagogi tika iepazīstināti ar prezentāciju par medijpratības un informācijpratības terminoloģiju, kā arī ar secinājumiem par projekta „Medijpratības nodarbības Latvijas izglītības iestādēs” norisi. Seminārā tika prezentēta sadarbībā ar Latvijas Universitātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra izveidotā *tematiskā krustvārdu mīkla* par medijpratības un informācijpratības terminoloģiju un izglītojošs un iesaistošs materiāls skolēniem „*Izzini medijpratību un informācijpratību!*”.

2023. gada 12. decembrī Vidzemes Augstskola sadarbībā ar Ārlietu ministriju un UNESCO LNK organizēja **starptautisku sarunu laboratoriju par medijpratību un kognitīvajiem aspektiem mākslīgā intelekta laikmetā**. Tās mērķis bija veicināt sabiedrības izpratni par izziņas procesiem, kas saistīti ar medijpratību un to, kā mākslīgais intelekts un mūsdienu tehnoloģijas ietekmē mediju satura veidošanu un patērēšanu.

Pasākumā vienkopus pulcējās neirokognitīvās un komunikācijas pētniecības jomas eksperti un praktiķi no Latvijas, Zviedrijas, Lielbritānijas, Igaunijas, Lietuvas, Marokas, un tajā bija iespēja uzzināt par to, kā dezinformācijas uztveri ietekmē mākslīgais intelekts un kā no psiholoģijas viedokļa tiek ietekmēti kognitīvie aspekti medijpratībā. Pasākumā piedalīties tika aicināti mediju un komunikācijas jomās speciālisti, augstskolu mācībspēki un studenti, pedagogi, un nevalstisko organizāciju pārstāvji un sarunu laboratoriju varēja vērot arī *tiešsaistē*.

Pēc pasākuma notika oficiālā UNESCO katedras atklāšana Vidzemes Augstskolā. UNESCO katedra strādā ar medijpratības un zinātnes prasības jautājumiem, paplašinot iespējas kā studējošajiem, tā mācībspēkiem šo tēmu izziņāšanā un pētniecībā.

Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade (2022.–2032.) un Lībiešu mantojuma gads

Starptautiskās *Pirmiedzīvotāju valodu desmitgades* (2022.–2032.) mērķis ir vērst uzmanību uz pirmiedzīvotāju valodu izziņāšanu un nepieciešamību tās saglabāt, veicinot pirmiedzīvotāju iespējas savas valodas izmantošanā. Latvijas pirmiedzīvotāju valoda ir lībiešu, kura ir viena no pasaules apdraudētākajām valodām, tāpēc Desmitgades īstenošanā ir nozīmīgi nodrošināt lībiešu valodas pastāvēšanu un turpināšanos. Latvija ir pārstāvēta arī Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades darba grupā, tajā aktīvi darbojas Latvijas Universitātes Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits.

Lai popularizētu Latvijas lībiskās saknes un lībiešu mantojumu latviešu valodā, Latvijas kultūrtelpā un ainavā, LU Lībiešu institūts sadarbībā ar UNESCO LNK un Latvijas Nacionālo kultūras centru 2023. gadu pasludināja par *Lībiešu mantojuma gadu*. Gada ietvaros notika dažādas aktivitātes, kas rosināja Latvijas iedzīvotājus pamanīt un apzināt savu un Latvijas novadu saikni ar lībisko mantojumu. Viens no Lībiešu mantojuma gada centrālajiem notikumiem bija Lībiešu mantojuma diena, kas tika atzīmēta 2023. gada 26. martā, kas sakrita ar lībiešu putnu modināšanas tradīciju. Tajā daudzās Latvijas vietās (Siguldā, Lībiešu krastā, Talsos, Ainažos, Rīgā un citviet) tika rīkoti lībiešu mantojumam veltīti pasākumi un pacelti lībiešu karogi. Savukārt gads noslēdzās 2023. gada 16. decembrī ar Lībiešu dienu Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Tajā tika atklāts arī UNESCO LNK, Latvijas Nacionālā kultūras centra un Latvijas Universitātes Lībiešu institūta kopīgi veidotais 2024. gada kalendārs, kurā ir atskats uz Lībiešu mantojuma gada norisēm.

PLĀNI 2024. GADAM

- UNESCO Latvijas Nacionālā komisija īstenos darbības stratēģijā 2022.-2029. gadam noteiktos stratēģiskos mērķus un rīcības virzienus.
- Turpinās aktīvu sadarbību ar UNESCO Asociēto skolu projekta dalīb skolām, UNESCO LNK tīklu „Stāstu bibliotēkas”, atmiņas institūcijām, kuras glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” dokumentārā mantojuma nominācijas, Latvijas pašvaldībām, kuru teritorijā atrodas UNESCO starptautiskajos un nacionālajos sarakstos iekļautās materiālās un nemateriālās kultūras un dabas mantojuma vērtības, UNESCO katedrām augstākajās mācību iestādēs, kā arī citiem valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbības partneriem, lai nodrošinātu UNESCO programmu īstenošanu.
- Sagatavos Latvijas pieteikumus UNESCO Līdzdalības programmai 2024.-2025. gadam, lai veicinātu UNESCO mērķu īstenošanu nacionālā līmenī un popularizētu Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas.
- Popularizēs UNESCO kultūras konvencijas, īpašu uzmanību pievēršot 1954. gada Hāgas konvencijai par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā un konvencijas 70. gadadienas atzīmēšanai.
- Darbosies dažādu līmeņu konsultatīvajās institūcijās, padomēs, komisijās un darba grupās, kas atbilst UNESCO mandāta jomām.
- Saskaņā ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības līgumu nodrošinās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sekretariāta darbību un īstenos aktivitātes, kas saistītas UNESCO rīcības ietvara dokumenta „Izglītība 2030” un „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” iniciatīvām.
- Nodrošinās Latvijas interešu pārstāvniecību UNESCO un ar to saistītajās starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos.
- Regulāri nodrošinās informācijas tālāknodošanu un apmaiņu par UNESCO mandāta jautājumiem ar sadarbības partneriem un uzturēs pastāvīgu dialogu ar plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību, informāciju izvietojot interneta vietnē www.unesco.lv un sociālo tīklu vietņu kontos.

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](https://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Meistaru iela 10-1, Rīga, LV-1050

office@unesco.lv

www.unesco.lv

Seko jiet UNESCO LNK jaunumiem:

<https://www.facebook.com/UNESCOLNK>

http://www.twitter.com/UNESCO_LNK